

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ORTA ÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN SERBEST ZAMANLARINI
DEĞERLENDİRMELERİNİN ÖĞRENMEYE İLİŞKİN
TUTUMLARINA ETKİSİ**

Elif AYTAÇ

Yüksek Lisans Tezi

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Danışman

Doç.Dr.Uğur ABAKAY

Gaziantep 2017

T.C.
GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

ORTA ÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN SERBEST ZAMANLARINI
DEĞERLENDİRMELERİNİN ÖĞRENMEYE İLİŞKİN
TUTUMLARINA ETKİSİ

ELİF AYTAÇ

Tez Savunma Tarihi:

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Onayı

Prof.Dr. Mehmet TARAKÇIOĞLU
Enstitüsü Müdürü

Bu tez çalışmamın bir “Yüksek Lisans” derecesi için uygun ve yeterli bir çalışma olduğunu onaylıyorum.

Doç.Dr.Mürsel BİÇER
Anabilim Dalı Başkanı

Bu tez tarafımca okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir “Yüksek Lisans” tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç.Dr.Uğur ABAKAY
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımca okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir “Yüksek Lisans” tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Jürisi İmzası

Doç.Dr.Uğur ABAKAY (Danışman)

.....

Yrd.Doç.Dr.Ümit YETİŞ

.....

Yrd.Doç.Dr.Fikret ALINCAK

.....

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

14.07.2017

Elif AYTAÇ

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimin süresince bilgi ve tecrübesiyle bana yol gösteren ve destek olan değerli danışmanım Doç. Dr. Uğur ABAKAY'a, tez çalışmamda yardımlarını esirgemeyen ve yüksek lisans öğrenimim süresince sabır ve anlayış gösteren sevgili eşim Yrd.Doç.Dr.Kürşat Yusuf AYTAÇ'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca doğduğum günden bugüne kadar maddi ve manevi desteklerini hep yanımda hissettiğim sevgili aileme teşekkürlerimi borç bilirim.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	i
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	ii
ŞEKİLLER LİSTESİ	iv
TABLOLAR LİTESİ.....	v
ÖZET	1
ABSTRACT.....	2
1.GİRİŞ VE AMAÇ	3
2.GENEL BİLGİLER.....	5
2.1.Zaman Kavramı	5
2.2. Boş Zaman Kavramı	6
2.2.1. Boş Zamanların Değerlendirilmesi (Rekreasyon)	7
2.3. Serbest Zaman.....	8
2.3.1. Serbest Zamanın Tarihsel Gelişimi.....	9
2.3.2. Serbest Zaman Hakkı.....	10
2.3.3. Serbest Zamanın Önemi.....	11
2.3.4. Serbest Zamanın Değerlendirilmesi.....	11
2.4. Rekreasyon Kavramı.....	13
2.4.1.Rekreasyon Tanımları.....	14
2.4.2. Rekreasyonun Özellikleri	15
2.4.3. Rekreasyonun Tarihsel Gelişimi.....	17
2.5.Rekreasyon ve Eğitim.....	20
2.6. Öğrenme.....	20
2.6.1. Öğrenmenin Kapsamı (Genişliği).....	22

2.6.2. Öğrenme ve Performans	22
2.6.3. Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler	23
2.6.4. Öğrenme Süreci	24
3.GEREÇ VE YÖNTEM.....	25
3.1. Araştırmanın Yöntemi	25
3.2. Evren ve Örneklem	25
3.3. Veri Toplama Araçları	27
3.4. Verilerin Analizi	27
4.BULGULAR.....	28
TARTIŞMA VE SONUÇ	37
KAYNAKÇA.....	41

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Zamanın Çalışma Sınıflandırması 5

Şekil.2: Öğrenme süreci tablosu..... 24

TABLolar LİTESİ

Tablo 1: Kişisel Özellikler	28
Tablo 2: Tanımlayıcı istatistikler	28
Tablo 3: Yılda kaç adet kitap okursunuz?	29
Tablo 4: Boş zamanlarda kitap okuma durumlarına göre öğrenmeye ilişkin tutumların karşılaştırması	29
Tablo 5: Boş zamanlarda gazete ya da dergi okuma durumlarına göre öğrenmeye ilişkin tutumların karşılaştırması	30
Tablo 6: Boş zamanlarda spor yapma durumlarına göre öğrenmeye ilişkin tutumların karşılaştırması	31
Tablo 7: Boş zamanlarda sinema veya tiyatroya gitme durumlarına göre öğrenmeye ilişkin tutumların karşılaştırması	32
Tablo 9: Boş zamanlarında kazanç sağlayıcı bir etkinlikte bulunma durumlarına göre öğrenmeye ilişkin tutumların karşılaştırması.....	34
Tablo 10: Günlük internete ayrılan süre bakımından öğrenmeye ilişkin tutumların karşılaştırması	35
Tablo 11: Öğrenim gördükleri sınıf durumuna göre öğrenmeye ilişkin tutum arasındaki ilişki	36

ÖZET

ORTA ÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN SERBEST ZAMANLARINI DEĞERLENDİRMELERİNİN ÖĞRENMEYE İLİŞKİN TUTUMLARINA ETKİSİ

Elif AYTAÇ

Yüksek Lisans Tezi, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç.Dr. Uğur ABAKAY

Temmuz 2017, 56 Sayfa

Bu araştırma, Adıyaman ilinde öğrenim gören ortaöğretim öğrencilerinin serbest zaman alışkanlıkları ile öğrenmeye ilişkin tutumlarının ele alındığı betimsel bir araştırmadır. Araştırmada, veri toplama aracı olarak “Öğrencilerinin Serbest Zaman Alışkanlıkları ile Öğrenmeye İlişkin Tutum Ölçeği” kullanılarak nicel veriler toplanmıştır. Ortaöğretim öğrencilerinden toplanan veriler, öğrencilerin kişisel özelliklerine ve araştırmada ele alınan diğer değişkenlere göre analiz edilerek raporlaştırılmıştır.

Bu araştırmanın evrenini, Adıyaman ilindeki çeşitli ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrenciler, örneklemini ise bu evren içerisinde basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 478 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Beklenti alt boyutu ile katılımcıların boş zamanlarında kitap okuyup okumamaları ve günlük internete ayırdıkları süre arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bununla birlikte öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından olan öğrenmenin doğası alt boyutu ile katılımcıların boş zamanlarında sinema veya tiyatroya gidip gitmemeleri ve öğrenim gördükleri sınıf arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Kaygılanma alt boyutu ile katılımcıların evde ailesine yardımda bulunup bulunmaması ve cinsiyeti arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Ayrıca, öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Açıklık boyutu ile katılımcıların boş zamanlarda gazete ve dergi okuyup okumamaları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Ancak katılımcıların boş zamanlarında spor yapıp yapmamaları ve boş zamanlarında kazanç sağlayıcı bir etkinlikte bulunup bulunmamaları arasında herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Serbest zaman, öğrenci, eğitim, öğrenme.

ABSTRACT

THE EFFECT OF SECONDARY EDUCATION STUDENT’S ASSESMENT OF FREE TIMES ON THE TOWARD LEARNING

MSc Thesis, Department of Physical Education and Sport

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Uğur ABAKAY

July 2017, 56 pages

This research was a descriptive study discussing the attitudes of secondary education students studying in Adiyaman province towards free time habits and learning. In the research, quantitative data were collected using the data collection tool of “Attitude Scale Related to Free Time Habits and Learning of Students.” The data collected from the secondary education students were reported analyzing according to the personality properties of the students and other variables discussed in the research. During the statistical analyses, the statistical software for Social Sciences (SPSS 21.0) was benefited.

The population of this research included students studying at various secondary education schools in Adiyaman province, and the study sample included 478 students chosen with simple random sampling method within this population.

A significant difference was determined between Expectation sub-dimension of the attitude scale related to learning and participants’ reading books in their free time and the time participants spent on the internet daily.

Moreover, a significant difference was also determined between the Nature of Learning sub-dimension of the attitude scale related to learning and participants’ going to the cinema or theatre in their free time and the level of grade they studied.

A significant difference was found between Feeling Anxious sub-dimension of the attitude scale related to learning and participants’ helping their family at home and gender, as well.

Furthermore, a significant difference was also noticed between Clarity sub-dimension of the attitude scale related to learning and participants’ reading newspapers and magazines in their free time.

However, no significant difference was determined between participants’ doing sports in their free time and performing any activity they would gain income.

Key Words: Free Time, Student, Education, Learning

1.GİRİŞ VE AMAÇ

Bireylerin fiziksel ve ruhsal olarak yaşayacaklarından tatmin olabilmesi için yaratılmak istenen pozitif aktivitelerin desteklenmesi önemli bir sorumluluktur. Bireyin yapmak mecburiyetinde olduklarının dışında kalan süreyi olumlu değerlendirmesi ve boş geçirmemesi adına bu destek oldukça önem arz etmektedir. İnsanların kolaylıkla elde ettiği bir takım unsurları yine kolaylıkla harcaması ihtiyaçlarının seçimi ve kullanması yönünden çoğu kez zamanını boşa geçirebilmektedir. Buna paralel olarak zamanı boşa geçirmeye yönelik çok fazla israfa girildiği her türlü toplum içerisinde görülebilmektedir. Bireylerin kendilerine ait olan zamanlarını olumlu kullanabilmelerine engel olan bir takım faktörler vardır. Bunlar; kişisel, toplumsal ve ekonomik kaynaklı faktörler olarak sınıflandırılabilir (1).

Öğrencilerin, serbest zamanlarını değerlendirme açısından vermiş oldukları kararlar genellikle kendilerine özgü olup, bu yöndeki motivasyonunun oluşması sonucunda belirlenir. Öğrencinin okul hayatın etkilenme şekli ise bu durum üzerindeki en önemli faktörlerden biridir. Öğrenciler günlük yaşantılarında yer alan okul hayatındaki ders çalışma alışkanlığının sıkıcı olması sonucu serbest zamanlarının değerlendirilmesi bu açıdan oldukça önem arz etmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin serbest zamanlarını değerlendirebilecek oldukça birçok sektör bulunmaktadır. Önemli olan bu sektöre dahil bilgiler elde etmektir. Yani serbest zaman değerlendirmesinde öğrenciler okul hayatı haricinde farklı yerlerde farklı şeyler öğrenmeleri gerekmektedir (2).

Diğer bir ifade ile öğrenci hayatında serbest zaman, zorunlu olan okul yaşantısının dışında ve biçimsel görevinin dışında kalan aynı zamanda bu öğrencilerin kendi isteği yönünde harcayabileceği zamandır (3). Bu bağlamda serbest zaman aslında öğrenci yaşamında ciddi bir önem arz etmektedir. Böyle bir durumda en çok kullanılan iki kelime olan serbest zaman ve rekreasyon, bazı durumlarda aynı anlama gelmekle birlikte, aslında birbirlerinden farklı iki kelimedir. Rekreasyon, yukarıda tanımlanan serbest zamanın çeşitli etkinliklerle değerlendirilmesi olarak kabul edilmektedir. Aristo, serbest zaman etkinliğini, “başka bir amaç olmadan, sadece yapmış olmak için yapılan bir etkinliğin içinde bulunma durumu” şeklinde ifade etmektedir(4).

Orta öğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin öğrenme düzeyleri de serbest zaman kavramına etkisi olabilmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin öncelikle yapması gerektiği davranışlardan ilki öğrenmedir. Öğrencilerin gerek sorumlu olduğu aktiviteyi, gerekse serbest zamanında yapmayı istediği aktiviteyi öğrenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda öğrenmeyi tanımlayacak olursak; geçmişten günümüze baktığımızda birçok öğrenme tanımının yapıldığı ve bu tanımlar arasında benzerliklerin yanında farklılıkların da olduğu görülmektedir.

Bacanlı (2005), öğrenmeyi; her hangi bir şey ile tekrar tekrar karşılaşma yolu ve ya bir durumu yaşama yolu ile kişi organizmalarının davranışlarında meydana gelen kalıcı değişiklikler olarak yorumlamıştır. Yani bir uyarma sonucu ortaya çıkan tepkinin pekiştirilmesi olarak belirtilebilir (5).

Senemoğlu (2005), Bacanlı'nın yapmış olduğu tanım ile örtüşecek bir tanım belirtmiştir. Öğrenmeyi kişinin yaşadığı çevrede karşılaştığı bir takım durumların etkileşimi sonucu, kişide kalıcı bir iz olacak davranış olarak tanımlamıştır. Her iki araştırmacı da davranışın her devam etmesini ve geliştirilmesine vurgu yapmaktadırlar (6).

Diğer bir tanımda ise öğrenme; kişisel deneyimler ve ya eğitimden elde edinilen bilgi, beceri, tutum ve davranışların ihtiyaçları karşılayacak şekilde başka bir düzenleme ile geliştirilmesidir. İnsan davranışlarını, ihtiyaçları doğrultusunda tekrar düzenleyebilmeli, değiştirebilmeli, karşılaşılabilecek engelleri aşabilmelidir (7).

Yukarıda yapılan tanımlamalar incelendiğinde öğrenme ile ilgili üç önemli özellik karşımıza çıkmaktadır. İlki kişinin sergilemiş olduğu davranışta olumlu ya da olumsuz bir değişikliğin olmasıdır. İkincisi, gerçekleşen bu değişikliğin olgunlaşma, büyüme, uyku, ilaç, yorgunluk gibi faktörler sonucu oluşması değil, yaşanan bir deneyimden dolayı ortaya çıkması, üçüncüsü ise değişen davranışın kalıcı bir iz olmasıdır. (8).

Bu araştırmanın temel amacı, ülkemizdeki öğrencilerin eğitim sürelerinde, mesleki eğitimlerine ilaveten serbest zaman değerlendirme eğitiminin de kendi yaşamlarına olumlu katkılar sağlayacağını göstermektir. Bu hedefler doğrultusunda, öğrencilerin bu konu ile ilgili görüşlerini ve problemlerini tespit etmek amaçlanmıştır.

2.GENEL BİLGİLER

2.1.Zaman Kavramı

Sözlük anlamı olarak zaman; bir iş ya da oluşun içinde geçtiği ve ya geçeceği an olarak tanımlanmaktadır (9).Zaman; ödünç alınamayan, kiralanamayan, satın alınamayan, çoğaltılamayan, depolanamayan, tasarruf edilemeyen, kullanılarak tüketilen, iyi değerlendirilmediği takdirde boşa geçirilerek kaybedilen özelliklere sahiptir (10). Fiziksel olarak zamanı yakalamak, çalışacak duruma getirmek ve kendimize ait olmasını sağlamak mümkün değildir. Zaman, bir paradokstur; zaman paradoksunun çözümü ise gerçekten temel sorunlar için sürekli yeterli zamanın olduğunu bilmek ve bu nedenle ilk olarak önemli bir takım konulara öncelik vermektir. İnsan zamanı nasıl kullanacağına karar verebilir ve bu karar zamanı olumlu ya da olumsuz kullanabilmeyi etkilemektedir (11). Bazı araştırmacılar ise zamanı tanımlayabilmek için zamanı farklı parçalara ayırmanın gerekliliği görüşünü savunmaktadırlar.

Zamanın kullanım bölümleri Meyer, Brightbill ve Sessom (1970: 29) tarafından da ele alınmış ve literatürde de yaygın bir biçimde kullanılmıştır. Buna göre, zamanın kullanım bölümleri faaliyet çeşitlerinin sınıflandırılmasına göre (12);

- a) Çalışma zamanı,
- b) Çalışma dışı zaman (free time)
 - Varolma zamanı (existence time)
 - Boş zaman (leisure time) olarak kategorilere ayrılmıştır.

Çalışma (İş) Zamanı	Çalışma Dışı Zaman (Serbest zaman – Free Time)
<ul style="list-style-type: none">• İşe bağımlı zaman• Çalışma saati dışında kalan ancak çalışma için hazırlık ve işe gidiş geliş sürelerini içeren zaman• Uğraşılan işle veya ikinci işle ilgili normal mesai dışı yapılması gereken mesleki uğraşlar.	<ul style="list-style-type: none">- Varoluşla ilgili zaman (Existence)• Yemek• Uyku- Boş zaman (Leisure Time)• Rekreasyon

Şekil 1. Zamanın Çalışma Sınıflandırması (12)

Zamanın iyi kullanılması ve verimli ve etkin bir şekilde olmasını sağlamak, eğitimin temeline dayanması ile birlikte insanın iş hayatına, eğlence ve dinlence gibi fiziksel ve psikolojik gereksinimlerine ayırdığı zaman birimleri arasında dengenin iyi kurulmasına bağlı olduğu belirtilmelidir. Yaşamın içerisinde bir bireyin başarılı olmasında zamanı kullanma felsefesinin büyük önemi vardır (13).

Bireyin içinde yaşamış olduğu hayat çok yönlü ve çok çeşitli eylemler barındırmaktadır. Eylemin önemini de geçecek olan zaman değerlendirmektedir. Yapılacak bir işe zamanında başlamak, bu işi zamanında bitirmek, zamanında gitmek vb. çevremizdeki her şeyin gelişimi daima zamanla değerlendirilmektedir. Zaman asla değiştirilemez ve durdurulamaz, aynı zamanda geriye de sarılamaz. Zamanını iyi bir şekilde değerlendiremeyen birey inanılmaz derecede strese kapılmaktadır. Yetersiz zamanının olmadığını dile getiren bir birey aslında zamanını nasıl değerlendireceğini bir bireydir. Zamanı kontrol edememek, hayatı kontrol edememektir (14).

2.2. Boş Zaman Kavramı

Boş zaman, insanın çevresinde yapmak zorunda olduğu her şeyden kurtulup kendi isteği ile davranacağı ve kendisinin seçeceği bir eylemi yerine getirdiği bir zaman dilimidir (15). Başka bir ifadeyle boş zaman, yaşamın gerektirdiği durumların yerine getirildikten sonraki geriye kalan zamandır. Boş zaman, bireyin çalıştığı işe ve o işle ilgili yükümlüklerine, kendisinin ve ailesinin bakımına yönelik harcadığı zamanın ardında kalan, yani yapma zorunluluğu olmayan zaman olarak nitelendirilmektedir. (16).

Boş zaman kavramı, bireyin temel fizyolojik gereksinimlerinin karşılanmasında, yaşam alanı içerisinde yapılması gerekenlerde, çalışma hayatı dışında kalan, insanın bireysel tercihlerine bağlı olarak istediği gibi özgür bir şekilde gerçekleştireceği faaliyetlere ayırdığı zaman şeklinde de tanımlanabilir(17). Bununla birlikte boş zaman, kişinin yapmak zorunda bulunduğu kişisel, mesleki, ailevi ve toplumsal yükümlülüklerini yerine getirdikten sonra geriye kalan zaman ve bu zamanda yapılan uğraşları içerir. Boş zaman zarfında yapılan uğraşlara boş zamanı değerlendirme (rekreasyon) denmektedir (18).

“Boş zaman” kavramını genel olarak tanımlamak gerekirse, “İş uyku ve temel gereksinimler karşılandıktan sonra bireye kalan zaman” olduğu, söylenebilir (19).Boş

zaman hakkında, bireyin istediği gibi yararlanılabileceği zaman olarak kabul eden bir takım anlayışlar ve yaklaşımlar doğrultusunda tanımları yapılmıştır (20). İnsanın kendince kullanma hakkına sahip olduğu, günlük yaşam ve iş koşulları kapsamında yerine getirmekle sorumlu olduğu görevlerin dışında kalan zaman (21) olarak da tanımlanabilen, zorunlulukların ve baskıların olmadığı, hür iradesi ile seçtiği bir etkinlikle uğraşma zamanı, iş yaşamı dışındaki anlar olarak ifade edilmektedir (15).

Dumazadier'e göre boş zaman kavramı; sanayileşmiş ülkelerin toplumsal gelişme seyrine paralel olarak doğup gelişmesini sürdürmektir ve sadece sanayi ülkelerine has belirli özellikler taşımaktadır. Bu özellikleri taşımayan diğer toplumlarda, boş zaman olgusu yerleşmemektedir. Boş zamanların kısmen de olsa sanayi ötesi toplumlara nüfus etmeye başlamış olması onların toplumsal yapılarını yeterince farklılaşmış bir tabana oturmasından değil, fakat kentsel endüstriyel değerlerin buralara yavaş yavaş nüfus etmesinden dolayıdır (22).

Garzia, ikinci görüşü boş zamanın her zaman ve her toplumda var olabileceği şeklinde ifade etmektedir. Veblen' de toplum yapısından kaynaklanan sınıf modeline göre gerçekleştirdiği analizlerinde, boş zamana ekonomik ve politik gücü olan grupların kullanabildiği, bir hak olarak görüldüğünü iddia etmektedir (21).

Bir işletme içerisinde uygulanan çalışma saatlerinin sürekli azalması durumunda bireylerin tatilde geçirdikleri zaman dilimini uzatmaktadır. Avrupa ve diğer ülkelerin dahil edildiği bir araştırmaya göre bir insanın yıllık izni, ülkeden ülkeye, sektörden sektöre değişmekle birlikte ortalama üç hafta kadardır; buna yine ortalama yedi günlük resmi tatiller ile 49 hafta eklenirse yılda 127 tam gün serbest zaman ortaya çıkmaktadır. Akşamlar ve yarım gün çalışmalarda katıldığına, söz konusu süre çok daha artmaktadır (23).

2.2.1. Boş Zamanların Değerlendirilmesi (Rekreasyon)

Boş zamanların değerlendirilmesi, bir deneyim biçimi, zengin bir yaşantı elde etme yolu, özel bir etkinlik türü, çalışma dışı hayat, bir sosyal sistem, bir eğitim aşaması, duyguların açığa çıkıp ona göre hareket etmeyi sağlayan bir etkinliktir. Boş zamanları değerlendirme, bireylerin yaşamı için bir gereksinimdir. Bu yolla, birey; kendini ifade etme, kişiliğini geliştirme sırasında, boş zamanları değerlendirme biçiminde ortaya çıkan bir çıkış yolu bulur.

Rekreasyon bireylerin temel ve çağdaş gereksinimleri çerçevesinde anlamlandırılırken, bireyin boş zamanına yönelik önemli olan faaliyetleri, eğitimleri, imkanları ve bu yönden danışmanlık hizmetlerinin genelini belirtmektedir. Rekreasyon, bireyin hayata bağlanmasını, eğlendirmesini, meşgul eden, zevk veren olay ve eylemleri yapmasına veya bu etkinlikler içerisinde yer almasını sağlayarak bu etkinliklerde ruhen ve bedenen bir canlılık elde etmesine yardımcı olmaktadır.

Rekreasyon kavramının geniş bir tanımlaması da şu şekilde belirtilebilir:

Bireyin günlük yaşamın yoğun çalışma yükü ve streslerinden arınmak adına, bedensel ve ruhsal açıdan kendini korumak hissiyatıyla ve bunun yanında zevk ve eğlence amacıyla, iş yaşamı ve zorunluluk arz eden gereksinimler dışında kalan boş zaman içerisinde istediği anda bireysel veya grup halinde katılabileceği aktivitelere rekreasyon adı verilmektedir (1)

Boş zaman ile serbest zaman kavramları küçük nüanslarla birbirinden farklılık göstermektedir. Psikoloji alan yazınında boş zaman kavramı özgürlük kavramı ve temel motivler üzerinden değerlendirilmektedir. Iso-Ahola, özgürlük algısı ve temel güdüler açısından serbest zamanı, serbest zamanın öznel koşullarından boşzaman nesnel koşulları ile ayırmaktadır (24). Serbest zaman, bireyin mecburiyetlerinden arta kalan ve bireyin kendisi içinde bir şey planlamadığı ve yapmadığı, herhangi aktivitede bulunmadığı anlar olarak açıklanmaktadır.

2.3. Serbest Zaman

Bireylerin yaşamış oldukları toplumsal yapı içerisinde hayatlarını devam ettirebilmek ve biraz gelişmiş bir seviyeye taşımak için yapması gerektiği gayret ve davranışlar haricinde bireysel arzuları açısından değerlendirmekte özgür oldukları an olarak ifade edilir. Bu zaman içerisinde birey sadece gönüllü olarak istediği bir şeyi gerçekleştirir (25).

Başka bir deyişle serbest zaman; yaşam süresinde yer alan çalışma zamanı ve zorunlu ihtiyaçlarımızı giderdiğimiz zaman dilimleri dışında kalan tüm zaman dilimi olarak kabul edilebilir(26).

Serbest zaman, ingilizce'deki karşıtı “Leisure”dir. Leisure kelimesi ise “izin verilmiş olmak” ya da “serbest olmak” anlamına gelen Latince “licere“ kelimesinden türetilmiştir. Yine serbest zaman anlamına gelen Fransızca “loisir” ve “izin” anlamındaki “liberty” kelimeleri “licere” kelimesinden türetilmiştir. Mecburiyetin olmaması ve serbest seçimi ifade eden bu kelimelerin tümü birbirleriyle bağlantılıdır (27).

Serbest zaman kavramının tanımının yapılmasında alanda çalışan bilim insanları oldukça zorluk çekmektedirler. Sebepler incelendiğinde tanımlamalarda nesnel olmayan sözler kullanımı ve serbest zaman olarak anlatılan kavramın değişik kültürlerde değişik bakış açıları ile değerlendirilmesidir. Bu serbest zaman faaliyetleri kişinin boş zamanında bilinçli ve kasıtlı olarak par kazanma amacı gütmeyen mutluluk veren etkinliklerdir. Rekreasyon kişinin sevinçli, sağlıklı, yaşamından haz alan, modernizmin ve diğer kent yaşamının olumsuz etkilerinden kişiyi uzaklaştıracak etkinliklerdir (28).

2.3.1. Serbest Zamanın Tarihsel Gelişimi

İnsanoğlu kayda geçmiş en eski medeniyet dönemlerinden itibaren bir miktar serbest zamana sahip olmuştur. Tarihi kaynaklar özellikle, varlıklı ve etkili sosyal sınıflara mensup insanların serbest zamanlarını doldurmak için yapılan sayısız rekreatif etkinlik yöntemlerini anlatmaktadır(4). Aristo, kendi döneminde insanların schole (zamanı olanlar) ve ascholia (zamanı olmayanlar) olarak 2 gruba ayrıldığını belirtmiştir.Schola, aynı zamanda okuyan, okullu (School) tanımlaması ile paralellik göstermektedir. Ancak aristokrat olanların zamanı ve okuma olanağı bulunmaktaydı. Doğal olarak zamanı olmayanlar kölelerdi. (Ascholia), dolayısıyla bu insanlar için serbest zamanlarını özgürce değerlendirebilme olanağı bulunmamaktaydı. Asiller ise (Schola) serbest zamanları olanlar ve hayattan çeşitli etkinliklere katılarak zevk alabilenlerdi (29).

Başka bir yaklaşıma göre serbest zaman; nitel ve nicel olarak 2 geniş kategoriye ayrılmaktadır. Nitel kavramı ilk kez Aristoteles'in Yunan üst sınıfı üzerine olan ilk yazılarında görülmektedir. Burada Aristoteles serbest zamanı zihnin ve bedeninin üstün ve ruhi bir ifadesi olarak tanımlamaktadır. Bu felsefe ekolüne göre serbest zaman bireyin biyolojik ve çalışma kısıtlılıklarından özgür olmasıdır. Nicel felsefe ekolü

serbest zamanı, zamanın isteğe bağlı kullanımını olarak görür. Onlara göre insani işlevler 3 ana gruba ayrılmıştır:

• **Kişisel Bakım:** Yemek, uyumak ya da kişisel bakım ve bedensel işlevlerle meşgul olunan süreyi ifade eder.

• **Çalışma:** Bir meslek için eğitim alınan veya kazanç elde edilen bir istihdam süre bölümünü ifade eder.

• **Serbest Zaman:** Serbest zaman bireylere ideal olarak olumlu ve yapıcı bir rekreatif etkinliğe katılmak için seçme olanağı verir (30).

2.3.2. Serbest Zaman Hakkı

Evrensel bir insan hakkı sayılan serbest zaman daha yüzyılımızın başında insanlar için bir tembellik ve savurganlık olarak görülmekteydi. Toplumlardaki değişimlere paralel olarak boş zamanlarda ve onun kullanılmasında çeşitli değişimler yaşandı (1).Ortaçağ İngiltere'sinde sadece soyluların serbest zamanından söz edilebilir ve çeşitli spor ve sanatsal etkinliklerle uğraşmaları normal görülebilirdi (31). Çağımızda, başta sanayileşmiş ülkeler olmak üzere diğer gelişmekte olan ve geleneksel toplumlarda serbest zaman bilincinin geliştiği görülmektedir. Öncelikle çalışanların serbest zaman hakkını teslim eden ilk çalışmalar ücretli izin hakkının yer aldığı bazı yazılı hukuk mevzuatlarıdır. Bunlar ilk defa 1. Dünya Savaşından sonra bazı Avrupa ülkelerinin yasalarında yer almışlardır (32).Lafarge 1993 yılında serbest zaman kullanma hakkının insan haklarından binlerce kere daha kutsal olduğunu savunarak serbest zamanlarda doyasıya eğlenmek, dinlenmek gerektiğini belirtmiştir. Boş zaman hakkının kazanılması ve bu hakkın genişletilerek sürdürülmesi sendikaların, mahalli idarelerin ve hükümetlerinde savunmuş oldukları politikaları içerisine dahil olduğunu söylemek mümkündür. İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin 24.maddesi “herkesin dinlenmeye, boş zamana, özellikle iş saatlerinin makul ölçüde sınıflandırılmasına ve belli dönemlerde ücretli tatillere hakkı vardır” demektedir (33). Ayrıca T.C. Anayasa'sının (1982) 17. Maddesinde;“*herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.*”Sözü ile diyerek temel yaşama hakkının dokunulmazlığını sağlamaktadır. 50. Madde ise çalışma şartları ve dinlenme hakkını garanti altına almaktadır. Bu maddeye göre dinlenmek çalışanların hakkıdır. Yine 58. Madde ile devlet gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar vb. kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır

diyerek insanların bu tür olumsuzluklara düşmemeleri için eğitim veya serbest zamanlarını değerlendirecek tedbirler olarak çözümler bulması gerekliliğini belirtmektedir (34).

2.3.3. Serbest Zamanın Önemi

Zaman denilen sürecin hızlıca önem kazanması, iş dışında kalan zamanın yani serbest zamanın önemini ve bu zamanı iyi değerlendirmek gerekliliğini ortaya koymuştur. Özellikle sanayi sisteminin gelişmesi ile birlikte otomasyonun zorunlu kıldığı sistemdeki azalan iş saatleri, ücretli yapılan tatiller gibi bir takım yenilikler, insan yaşamında serbest zamanlarının çoğalmasına yol açmıştır. Bu bağlamda iş dışında kalan bu zaman diliminin değerlendirilmesi sorunu oluşmuştur. Endüstriden sonra oluşan toplumlarda serbest zaman, işle yer değiştirip daha merkezi bir konum kazanmıştır. Modern dünyada insanlar, işten dolayı oluşan streslerini yok etmek için sadece dinlenmeye değil, iş haricindeki etkinliklere ve tatminlere de ihtiyaç duyarlar. Bu durum da serbest zamanın önemini vurgulamaktadır. Modern anlamda serbest zamanlarda yapılacak olan boş zaman faaliyetleri, çok sayıda çalışan insanın zevk aldığı, kabiliyetlerini geliştirdiği veya eğlendiği, iş dışındaki olumlu aktivitelerdir. Modern serbest zamanı değerlendirme biçimi, yalnızca pasif bir şekilde zamanı geçirmek anlamına gelmez, aslında aktif bir şekilde bu zamanı değerlendirmek ve yaratıcı etkinlikler gerçekleştirmektir.(1).

2.3.4. Serbest Zamanın Değerlendirilmesi

Günümüz dünyasında teknolojinin gelişmesi ve sanayi ile birlikte hayatın ciddi bir oranda değiştiği ve oluşan bu değişim ile insanların bu ortama uyum sağlamakta güçlük çektiği söylenebilir. İnsanların bu güçlüğü üstesinden gelebilmesi adına bilgi büyük bir öneme sahiptir. Bu bağlamda bilgiyi elde etmenin en önemli yollarından birisi ise okumadır. Ancak bireylerin, yoğun iş yaşamları ve işten arta kalan zamanın da zorunlu ya da gereksiz işlerle geçmesi nedeniyle okuma ve bilgi edinmeye gereken önemi verdikleri söylenemez. Benzer şekilde öğrencilerin de okul ve ev hayatlarında okuma eylemini gerektiği kadarıyla yerine getirdikleri; bu yolla yeni hayat şartlarına uyum sağladıkları söylenemez. Birçok araştırmacı tarafından, serbest zamanların değerlendirilmesi, serbest zaman faaliyetlerine bağlı olarak incelenmekte ve onunla bağlantılı olarak tanımlanabilmektedir. Bu tanımlardan bazıları şunlardır: bireyin boş

zamanlarında doyum sağlamak amacıyla istediği, zevk aldığı bir etkinlik ile ilgilenmesi, yani boş zamanlarda yapılan etkinlikler (35); Shaw ise belirli türdeki serbest zaman etkinliklerine katılım olarak tanımlamaktadırlar. Shaw'un belirttiği bu etkinlikler spor, kültürel etkinlikler, hobiler gibi etkin ve organize serbest zaman etkinlikleridir (36).

Serbest zaman değerlendirmesi iyi ve varlıklı bir yaşam elde etme yolu, herhangi bir konuda kazanılan deneyim biçimi, bir eğitim olanağı ve duyguların açığa vurulmasını sağlayan bir yoldur. İnsanlar ancak bu şekilde kendisini ifade edebilme ve kişiliğini geliştirme imkanı bulabilmektedir (37).Öte yandan, serbest zamanları değerlendirmenin temel amacı, bireye kişilik bütünlüğü kazandırmak ve bu arada toplumun gelişmesine katkıda bulunmaktır (38).Birey, serbest zamanlarını çeşitli şekillerde değerlendirebilmektedir. Ancak, bireyin yaptığı her etkinlik serbest zaman değerlendirmesi olarak nitelendirilemez. Yapılan etkinliğin serbest zaman değerlendirmesi olabilmesi için belli ölçütlere uygun olması gerekmektedir. Bu açıdan düşünüldüğünde, serbest zamanları değerlendirmenin çeşitli özellikleri vardır ve Tezcan bu özellikleri şu şekilde sıralamıştır (15):

1. Birey bu etkinliklere kendi arzusuyla katılır ve bunu kendisi seçer. Başkasının zorlaması söz konusu değildir. Gönüllülük esastır.
2. Bu etkinliklere katılmak, bireye ani ve doğrudan bir doyum sağlar.
3. Esnekler. Sayısız durumlarda bulunabilir. Bireysel, grupsal, örgütlü, örgütsüz vs. olabilir.
4. Evrensel olarak uygulanır ve aranır. İnsani mekanizmanın fizyolojik ve psikolojik ifadesidir.
5. Kişiye göre bir değeri vardır ve kendisi için bir amaçtır. Ciddi ve amaçlıdır.
6. Serbest zamanı değerlendirme, genellikle bir çeşit etkinliği gerektirir. Etkinlik zihinsel, toplumsal ya da duygusal olabilir.
7. Serbest zamanları değerlendirme bir tek biçimde değildir. İnsanların boş zamanlarında hoşlanarak yaptıkları etkinlikler sonsuzdur. Seçilen etkinlikler geniş bir çeşitlilik gösterir.

8. Serbest zaman etkinliklerini dürtüler saptar. İnsanların seçtikleri etkinlikler dürtülerine bağlıdır. Kişisel doyuma ulaşmak için dürtüler tarafından teşvik edilirler.

9. Serbest zaman değerlendirme ikincil ürünlere sahiptir. Yani herhangi bir etkinliğe katılana entelektüel, fiziksel, toplumsal sağlamlık, iyi vatandaşlık vs. gibi kişilik özellikleri kazandırır.

10. Tamamen özgür zaman içinde başvurulmuş bir etkinliktir.

Günümüz itibariyle serbest zamanların değerlendirilmesi kavramı, daha çok toplumsal yönden kabullenilmekte ve bu kavram bireyin yararlı etkinlikler yapabilmesi olarak değerlendirilmektedir. Bu faktörler göz önünde bulundurulduğunda, yapılan herhangi bir serbest zaman faaliyetinin serbest zaman değerlendirmesi adını taşıyabilmesi için zihinsel ve ahlaki yönden zevk, beğeni, başarı duyguları uyandırması, başkalarına zarar vermeyecek bir şekilde yapılabilmesi gerekmektedir. Serbest zamanlarda girişilen her eylem serbest zaman değerlendirilmesi olarak nitelenmemekte, bir “yararlılık ilkesi” aranmaktadır(39).

2.4. Rekreasyon Kavramı

Rekreasyon terimi dilimize dinlenme, istirahat, toparlanma, eğlence ve serbest zaman etkinliği anlamına gelen İngilizce “recreation” kelimesinden geçmiştir. Sözlükte recreation kelimesinin fiil hali olan “recreate” kelimesi ise canlandırmak, dinlendirmek, eğlendirmek, yeniden yaratmak, hayat vermek ve eğlenmek anlamlarına gelmektedir (40).

Bir başka ifadeyle rekreasyon; İnsanların, çeşitli yaş ve zamanlarda oluşan boş zamanlarında; uzaklaşmak, dinlenmek, hava değişimi, gezme-görme, sağlık, beraber olma, heyecan duyma, farklı yaşantılar elde etme gibi birçok amaçla, ev dışında veya ev içinde, açık veya kapalı alanlarda faaliyetler yürütmesidir. Rekreasyon insanların boş zamanlarında gerçekleştirdikleri bu etkinlikleri ifade eden bir kavramdır ve insanın çalışma saatleri dışındaki boş zamanında yürütmüş olduğu katıldığı faaliyetlerle ilgilidir (1).

Rekreasyon; mekân, amaç, fonksiyon vb. kriterler göz önünde bulundurularak çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir. Mekan dikkate alındığında rekreasyon, “açık ve kapalı alan rekreasyonu” olarak iki grupta incelenir. Açık alan rekreasyonu; açık

alandaki gerçekleştirilen serbest zaman değerlendirme etkinlikleridir. Bu etkinliklerden biri olan doğa eğitimi, rekreasyon faaliyetlerine katılımı kolaylaştıran bir alan olarak özellikle günümüzde önem kazanmıştır. Kapalı alan rekreasyonları ise spor salonları, sergi ve tiyatro salonlarında gerçekleştirilen etkinlikler olarak ifade edilir (41).

2.4.1.Rekreasyon Tanımları

Rekreasyon; eğitim, ekonomik ve kültürel kalkınmayı desteklediği, çalışma verimi arttırdığı için önemli beden ve ruh sağlığının korunması ve onarılması, yetişen nesillerin her açıdan geliştirilmesi ve sahip olunan boş zamanlarda birey ve toplum açısından zararlı davranışların yerleşmemesi için de gerekli bir olgudur. Kişinin zorunlu çalışmaları dışında kalan ve kullanma biçiminde tamamen zgr olduğu boş zamanlarında, herkese göre değişen amaç ve yöntemler ile yapılan etkinlikleri ifade eden rekreasyon; gelişmiş toplumlarda, hedefe ulaştıracak bir hedef olmaktan çıkmış, bir araç haline gelmiştir. İnsanların boş zamanlarını değerlendirme etkinlikleri olan rekreasyon, gönüllü olarak boş zamanlarda katılım ve kişisel olarak doyum sağlanılan faaliyetler olup, diğer yandan da ortak ilgi ve heyecanların paylaşıldığı ortamlar oluşturularak kişileri yabancılaşmaktan kurtarmakta hoşgörü, gelişmiş sosyal ilişkiler ve sosyal uyum meydana getirmektedir (42).

Başka bir deyişle rekreasyon; işten bağımsız kendi içinde değerli olan, kişinin pek çok önemli ihtiyaını karşılayan, dolu ve mutlu bir yaşam aracı ve insanların gönüllü olarak serbest zamanlarında katıldıkları, kişisel olarak tatmin sağladıkları etkinlikler olarak tanımlanabilir. Milletlerarası serbest zaman inceleme grubu ise; rekreasyonu bireyin mesleki, ailevi, toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra bağımsız iradesi ile gerçekleştirebileceği bir seri dinlenme, eğlenme, bilgisini zenginleştirme uğraşı olarak tanımlamıştır (43).

İnsanların iş ve yaşamla ilgili zorunlu ihtiyaçların dışında kalan zaman dilimi içerisinde iş ve yaşamla ilgili streslerden uzaklaşmak için kendi istek ve arzuları ile katıldıkları; dinlendirici, eğlendirici, öğretici, ruh ve beden sağlığına olumlu etki sağlayıcı, kültürel devamlılığı getiren, toplumsal kaynaşmaya katkıda bulunan ve devlete sağlıklı bireylerin kazandırılmasına yardımcı olan, bireysel ya da grup olarak yapılan aktivitelerdir (44).

Çeşitli bilim adamları ise rekreasyonu genel olarak serbest zamanları değerlendirme anlamını vermek için kullanılsa da bireylerin veya grupların serbest zamanlarında gönüllü olarak katıldıkları dinlendirici ve eğlendirici aktiviteler veya geniş anlamda serbest zamanlarda meşgul olunan uğraşlar rekreasyon olarak tanımlanmaktadır. Bazıları rekreasyonu, bir etkinliğe gönüllü olarak katılan bireye hemen ve içsel bir tatmin sağlayan değerli, toplumsal açıdan kabul edilebilir serbest zaman deneyimi olarak tanımlarken bu tanıma tam olarak katılmayan bir kısım bilim adamları rekreasyonu, doğrudan tatmin elde etmek veya rekreasyon aracılığıyla kişisel veya sosyal bazı değerleri gerçekleştirebilmek amacıyla katılımcı tarafından gönüllü olarak seçilen, genellikle eğlenceli ve keyif veren; işte terfi etmek için eğitim alma gibi başka bir iş anlamı taşımayan, serbest zaman dilimi içerisinde gerçekleştirilen etkinlikler veya deneyimler olarak tanımlanmaktadır(26).

Rekreasyon ile ilgili yapılan tanımların ortak yönleri bir araya getirildiğinde rekreasyon, insanların serbest zamanlarında özgür iradeleri ile yalnız veya grupla zevk alarak yapabildikleri ve bunun sonucunda eğlendikleri, dinlendikleri, bedenlen ve ruhen bir tazelenme, yenilenme, hissettikleri ve haz elde ettikleri etkinlikler toplamı olarak tanımlanmaktadır (26).

2.4.2. Rekreasyonun Özellikleri

Serbest zaman, özgürlük zamanı olarak düşünüldüğünde bireyleri rekreasyona katılmaya motive eden yada bireyin bu tür etkinliklere katılmasına etki eden temel gereksinimlerin belirlenmesi gerekmektedir. Bu alanda yapılan pek çok araştırmanın ortak noktası, bireyleri bu tür serbest zaman etkinliklerine motive eden faktörlerin belirlenmesinin yanı sıra insanların rekreasyona yönelik talep ve düzeylerinin araştırılmasıdır (45). Dolayısıyla gerçekleştirilen rekreasyon faaliyetleri, toplumdan topluma ve insanların ihtiyaçlarına göre devamlı bir değişime uğramaktadır. Toplumsal ya da bireysel bir işlevi yüklenen rekreasyon etkinlikleri, toplumun ve bireyin sosyo-ekonomik değişkenleri ile etkileşim içerisinde. Öncelikle sosyo-ekonomik etkenlere daha sonra ise yaş, cinsiyet gibi değişkenlere özgü özelliklere sahiptir. Bireyin rekreasyon etkinliklerine katılımı toplumsal değer yargularından da etkilenir. Toplumsal ya da bireysel işlevleri yüklenen rekreasyonun özellikleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (33)

- * Rekreasyon etkinliklerinin seçimi istek ile olmalıdır.
- * bireye özgür olduğunun hissini yaşatır.
- * etkinliklere devam ve iştirak etme zorunluluğu olmamalıdır.
- * Rekreasyon boş bir zaman içerisinde yapılmaktadır.
- * Her yaştan ve her türden insanların etkinliklere katılma imkânı sağlar.
- * Rekreasyon etkinliklerinde “öncelik” bireyin kendisine verilmelidir.
- * Rekreasyonel etkinlikler her türlü açık veya kapalı alanlar ile her mevsim ve iklim şartlarında yapılabilmektedir.
- * Rekreasyon bir faaliyeti gerektirir.
- * Rekreasyon çok çeşitli faaliyetler içerir.
- * Rekreasyon haz ve neşe sağlayan bir faaliyettir.
- * Rekreasyon evrensel olarak uygulanmaktadır.
- * Rekreasyon şeklinin kendisini ifade edebilme ve yaratıcı olabilmesine imkân verebilecek faaliyetler bulundurulmalıdır.
- * Rekreasyonun her bireye göre bir amacı bulunmaktadır.
- * Rekreasyonel etkinliklerinden, katılan insanlara kişisel ve toplumsal özellik katması beklenmektedir.
- * Rekreasyon, toplumun geleneklerine, törelerine, ahlaki ve manevi değerlerine uygun olmalı ve sosyal değerlere ters düşmemelidir.
- * Rekreasyon, bir faaliyet yapılırken, ikinci veya daha fazla faaliyetlere de ilgi duyma ve gerçekleştirme imkânı verir.
- * Rekreasyon etkinlikleri, rekreasyonistler tarafından üstlenilir.

* Rekreasyon eylemi, planlı veya plansız, beceri sahibi kişilerle veya beceri sahibi olmayan kişilerle ya da organize veya organize olmamış mekânlarda yapılabilmektedir.

* Rekreasyon, rekreatif etkinliklere katılma sonucu ortaya çıkan bir deneyimdir. Katılma isteği önceden belirlenmiştir.

2.4.3. Rekreasyonun Tarihsel Gelişimi

Tarihi belgelere göre, yaşadığımız topraklar da dahil olmak üzere geçmiş kültürlerin hemen hepsinin dinlenme ve eğlenceyle ilgili etkinliklere büyük önem verdikleri görülmektedir. Tarihi belgelerden en eski çağlarda insanoğlunun göçebe dönemlerinde bile gerek günlük yaşamları gerekse de zorunluluk dışı zamanlarında farkında olmadan rekreatif etkinliklerde buldukları anlaşılmaktadır (46).

İnsanlığın kültürel mirasının zenginleşmesinde en önemli rol oynayan kültürlerden birisi olan Mezopotamya günümüz Irak topraklarında Dicle ve Fırat nehirleri arasında gelişmiştir. M.Ö. 3500 yıllarından itibaren ilk olarak Sümer Devleti ile atılan kültürün temelleri ilk yazılı iletişimi, tekerleği 60 dk/saat kavramını bulmuşlar ve ilk hukuk maddelerini koymuşlardır. Mezopotamya kültürü ayrıca ilk parkı (Babilin Asma Bahçeleri) kurarak medeniyetleşme yolunda serbest zaman ve rekreasyonun evriminde anahtar bir gelişim rolü oynamıştır (47).

M.Ö 5000 yılından itibaren Roma dönemine kadar süren antik Mısır döneminde Astronomi, mimarlık, tarım ve mühendislik alanlarında çok büyük gelişmeler göstermişlerdir. Bu dönemde halk eğitime ve rekreasyonel hayatın bir parçası olan güreş, jimnastik, ağırlık kaldırma ve fırlatma ve top oyunları gibi birçok spor etkinliklerine katılmışlardır. Dinsel merasimler serbest zaman etkinlikleri arasında belirgin bir öneme sahip olmuştur. Bunlar arasında boğa güreşleri, dinsel açıdan güdülenmiş etkinlikler arasında en çok hoşça giden gösterilerdendi. Müzik, tiyatro ve dans da dini tapınma amacı ile yapılsa da halk için bir sosyal eğlence kaynağı olmuştur. Süryani kültüründe ise dans izlemenin, müzik dinlemenin, ziyafet vermenin yanı sıra savaş arabaları ile mızrak kullanarak aslan avları olağandır. İz sürmek birçok heykel, yazıt ve kitabelerden anlaşıldığına göre Süryanilerin günlük etkinliklerinin bir parçası olmuştur(48).

Antik Mısır kültüründe sporun yanı sıra müzik ile bağlantılı eğlenceler de yer almıştır. Kutlamalar neredeyse her zaman bir orkestra eşliğinde ve genellikle müziğin ritmine uygun hareket eden dansçılar ile beraber yapılmıştır. Arp, davul, Obua ve flüt dönemin kullanılan başlıca müzik aletleridir. Dolayısıyla Mısır halkı renkli ve hoş bir yaşama sahip olmuştur. Kutlama döneminde burjuva sınıfına mensup olanlar çelenkler ile süslenmiş çadırlarda kutlama yapıp bayram ederlerken zenginler dans eden kadınlar tarafından eğlendirilirmiş (49).

M.Ö 500-400 yılları arasında insanoğlu felsefi ve kültürel anlamda yeni bir gelişim yaşamıştır. Bu dönemde antik yunan halkı sanat, eğitim ve spor alanlarında büyük bir öğrenme isteğine sahip olmuştur. Bu dönemde antik yunanda okula gidebilen zengin çocuklarına zarif yaşam ve sadece kendi seçimleri ile zevk alacakları etkinliklere katılmaları gerektiği öğretilmiştir. Antik Yunanlılar serbest zaman olgusuna çok önem vermiş ve bu gerekçe ile birtakım sportif yarışmalar düzenlenmiştir. Bu oyunların içerisinde elbette en prestijli olanı M. Ö. 776 yılından itibaren tanrıların kralı Zeus adına düzenlenmeye başlanan olimpiyat oyunlarıdır. Her 4 yılda bir düzenlenen olimpiyat oyunları Yunanistan'ın Elis şehrinde bulunan 40.000 kişilik Olimpia'da düzenlenmiş ve bu oyunlar için Afrika, ıspanya gibi uzak yerlerden de sporcu ve seyirciler gelmiştir. Kazananın ödülü ise zeytin dallarından yapılmış bir halka olmuştur (50).

Spor, bu dönemde günlük yaşamın bir parçası gibi görülmüştür. Ne zaman insanların toplanmasını gerektirecek savaş, düğün veya ölüm gibi törenler olsa spor ön plana çıkarılmıştır. Bunun yanı sıra müzik, müzik yarışmaları, şiir ve tiyatro gösterileri de halkın rağbet ettiği rekreatif etkinlikler arasında yer almıştır. Antik Yunanda çocuklar farklı oyuncaklara sahip olmuşlardır. Ancak bu dönemde kadınlar daha çok erkeklerin katıldıkları rekreatif etkinliklere katılamamıştır. Kadınların daha çok mütevazi sayılabilecek bir eğitim aldıkları, kız çocuklarının ise bazı spor yarışmalarına katıldıkları sınırlı tarihi kaynaklardan anlaşılmaktadır. Antik Yunanlılar gibi Romalı çocukların da oyuncak arabaları, evleri, bebekleri, atları olmuş bunlar ile çok çeşitli spor etkinliklerine ve oyunlara katılmışlardır. Erkek çocukları koşu, sıçrama, kılıç ve mızrak çalışmaları, güreş, yüzme ve ata binme gibi çeşitli dallarda eğitilmişlerdir (48).

Antik Romanın yöneticileri sıradan halkın 1. Yüzyılda 50 olan tatil günlerinin sayısını 3. Yüzyılda 175 güne çıkarmışlardır. Bunlardan 101 günü tiyatral eğlencelere, 64 gün savaş arabası yarışlarına ve 10 gün gladyatör dövüşlerine tahsis edilmiştir (47).

Şimdilerde çok ilkel ve canice olarak değerlendirilebilecek birçok etkinlik de eski çağlarda rekreatif etkinlik olarak yapılmıştır. Eski Romalıların M. Ö. 264 yılından itibaren düzenlemeye başladıkları gladyatör dövüşleri de yapanlar açısından olmasa da seyredenler açısından katılabildikleri en önemli rekreatif etkinlikler arasında yer almaktaydı. Eski Roma'da M.S. 536 yılına kadar düzenlenmeye devam edilen hayvanlı ve insanlı gladyatör dövüşleri bu dönem için halkın yatıştırılması ve kontrol altında tutulabilmesi için *panem et circenses* (Ekmek ve eğlence) politikası uygulayan dönemin iktidar düşkünü imparatorları tarafından çok akıllıca bir şekilde kullanılmıştır (51).

Öte yandan 19. Yüzyılda meydana gelen endüstrileşme süreci, insan hayatında yeni gelişmelere olanak sağlamıştır. Şehirleşmenin çoğalması, nüfusun artması, yoğun çalışmanın oluşması ve yaşam şartlarının zorlaşması, çevrenin kirlenmesi (Hava kirliliği, gürültü gibi) gibi unsurların sebep olduğu stresten kurtulma gereksinimi ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaç rekreatif etkinliklere olan talebi arttırmıştır. 2. Dünya savaşının ardından gelişmiş ülkelerde boş zaman artışına bağlı olarak refah seviyesinin oldukça üstünde yaşam standartlarına ulaşılması rekreasyon etkinliklerini hızlı bir şekilde arttırmıştır. Rekreasyon sektörü gelişmiş, rekreasyon fuarları kurulmuştur. Teknolojinin giderek gelişmesi ve bu gelişmeye paralel olarak boş zamanın artışı gibi nedenlerden dolayı bu tür atılımlar gelecekte de büyük önem taşıyacaktır. Bu gelişmelere paralel olarak Türkiye'de de rekreasyona gereken önem verilmektedir. Üniversitelerin rekreasyon ile ilgili bölümlerinde veya programlarında rekreasyon etkinlikleri için uzman eleman yetiştirilmektedir (9).

Ülkemizde rekreasyon her dönemde vardı. Özellikle Anadolu Selçuklularından itibaren bireysel ve toplumsal hayatta ritüellerle ve oyunlarla yaşanırken, Osmanlı döneminde dinin bireysel ve toplumsal hayatı büyük ölçüde belirlemesi sonucu biraz farklılık göstermiştir. Özellikle erkek-kadın ayrı ayrı yapılan toplumsal yaşam kendi içinde zengin fırsatlar da yaratmıştır. Batılı anlamda rekreasyonel yaşamın başlangıcı Cumhuriyetin kurulması dönemine denk gelir. Bu dönemi rekreasyonel anlamda "Aydınlanma süreci" olarak da görmekte fayda vardır. Özellikle 1900'lü yılların başlarında İstanbul'da kurulan futbol takımları ve ata sporu olarak kabul edilen güreşle gerçekleştirilen ve daha çok pasif rekreasyonel eylemlerinden oluşan rekreasyonel hayat, bugün halen batı toplumlar düzeyinde olmasa da 1900'lü yıllardan sonra oldukça ivmeli bir değişim göstermiştir (26).

2.5.Rekreasyon ve Eğitim

Serbest zamanları değerlendirme bilinci konusu, gelişmiş ve gelişmekte olan toplumların ortak sorunu durumundadır. Çünkü bu ülkelerde insanların serbest zamanları artmakta ancak bu konudaki bilinçleri çoğu zaman yeterli olmamaktadır. Bu sebepten dolayı, tek tek kişilerin hayattan zevk almalarını, verim ve bilgi düzeylerinin artmasını ve dolayısıyla toplumların kalkınmasını sağlayacak etkinliklere ayrılabilen serbest zamanlar, akıllıca kullanılmayıp harcanabilmektedir. Bu aşamada rekreasyon eğitimi önem kazanmaktadır. Serbest zamanlardan pozitif ve etkili bir şekilde nasıl faydalanabileceğini bilmeyen, bunun eğitimini görmemiş ve sosyal yaşamın farklı kurumlarında bu konu hakkında mevcut kültürden yeteri kadar faydalanamamış bireylerden oluşan toplumlarda uygulanan rekreasyon etkinlikleri oldukça durağan bir görünümündedir. Bunun en belirgin örneklerinden birisini Türkiye oluşturmaktadır (1). Ülkemizde farklı kuşakların, serbest zamanlarını değerlendirme yönünde bir eğitim almamaları, serbest kişilere, yaşamlarının kalitesini artırmaya yönelik serbest zaman etkinliklerinin öğretilmesi, sunulması ve katılımlarının cesaretlendirilmesi gerekmektedir. Bu konu VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda "Serbest zamanların değerlendirilmesinde eğitim ve organizasyon faaliyetlerini yürütecek nitelikli insan gücü yetiştirilecektir (52).

Rekreasyon eğitimi farklı isimlerle de anlatılsa kişinin serbest zamanlarının akıllı bir biçimde değerlendirilmesi eğitimidir. Kişinin serbest zamanlarında doğru tercihler yapmasını ve kendini geliştirmesini sağlayacak olan rekreasyon, programlı olarak yürütülecek bir eğitim ve bu eğitimin doğru verilmesi ile mümkündür. Serbest zamanların değerlendirilmesinin planlanması ve bunun da çocuğa, gence sistemli bir eğitim ile öğretilmesi gerekir. Bu eğitim kişiye, zamanla serbest zamanı değerlendirme kültürü kazandıracaktır(53).

2.6. Öğrenme

Öğrenme çeşitli canlılarda farklı boyutlarda gözlenebilen, insanın ise yaşamında kazandığı davranışlarının temel süreçlerinden biridir. Öğrenme yoluyla birey pek çok davranış edinir. Bu yolla bireyin çevresine uyumu kolaylaşmaktadır. M. Ö. 4. Yy'da Aris Toplames'in öğrenmeyi bir çağrışım olayı olarak tanımlamasından günümüze değin pek çok araştırmacı ve kuramcı tarafından tanımlanmıştır. Bilimsel

araştırma alanında açıkça belirtilmiştir ki öğrenme yüzyılın üstünde bir zaman önce başlayan psikolojinin kendisiyle aynı orijine sahiptir. Her ikisi de felsefenin uzantılarıdır. Özellikle 17. Ve 18. yy'da rasyonalizm ve empirizm konusundaki felsefik hareketler ve 19. Yy'da biyoloji içindeki evrim teorisinin gelişimi, öğrenme konusunda bilimsel araştırmalara yönelmesi için bir ilgi doğurmuştur. Bu hareketler modern psikolojiyi halen aktif olarak etkilemektedir (54).

Bir gelişim psikoloğu “Bebekler annelerini diğer insanlardan ayırt etmeyi nasıl öğrenir?” diye sorabilir. Bir klinik psikolog” Neden bazı insanlar örümcek gözlüğünde korkmayı öğrenir.” diye merak edebilir. Bir sosyal psikolog “Aşık olduğunuzu hissetmeyi nasıl öğreniriz?” şeklinde sorabilir. Bu soruların her biri psikolojinin farklı alanlarından gelmesine rağmen, sadece öğrenme süreçleri referans alınarak cevaplanabilir. Psikologların birçok öğrenme tanımı yamasına rağmen, tanımların ortak bir yönü bulunmamaktadır. O da öğrenmenin yaşantılarla gelen kalıcı değişiklikler olduğudur (55).

En basit anlamda öğrenme, nöronlarda gerçekleşen göreceli bir değişimdir. Bu süreçteki biyolojik ve kimyasal işlemler oldukça karmaşıktır (56).

Senemoğlu'ya göre öğrenme, büyüme ve vücutta değişik etkilerle oluşan geçici değişmelerle açıklanamayacak, yaşantı ürünü olarak meydana gelen davranışta ya da potansiyel davranıştaki nispeten kalıcı izli değişimdir (6).

Bacanlı, öğrenmeyi; tekrar ya da yaşantı yoluyla organizmanın davranışlarında meydana gelen kalıcı değişiklikler olarak tanımlamıştır. Başka bir deyişle bir uyarıcı ile tepkinin pekiştirilmesi öğrenme olarak nitelendirilebilir (5).

Öğrenmenin tanımına yönelik birçok açıklama vardır. Bunun en önemli sebebi, öğrenme kuramlarının tümü birbirinden farklı öğrenim metodlarını ileri sürmekte ve belirtmektedir (57).

2.6.1. Öğrenmenin Kapsamı (Genişliği)

Öğrenmenin kapsamına ilişkin Hillner tarafından yapılan açıklamalar öğrenme sürecine nelerin dahil olduğu ile ilgilidir. Hillner, bunlardan bazılarını şöyle açıklamaktadır (58);

- 1- Öğrenme, insan ve hayvan davranışlarını kapsar. Bütün organizmaların davranışlarına ve cansız (bilgisayar gibi) sistemlerin davranışlarına bile uygulanabilir.
- 2- Öğrenme bir önyargının, bir sembolik kavramın veya nörotik bir semptomun kazanımı dahil almak üzere çok farklı geniş olayları içerebilir.
- 3- Öğrenme organizmaların dış tepkisiyle ya da iç psikolojik tepkileriyle sınırlı değildir.
- 4- Öğrenme bir tepki ve bilginin orijinal olarak elde edilmesidir. Eğitim süreçlerinde öğrenme transferleri çok önemlidir.
- 5- Öğrenme; motivasyon, gelişim dönemi, sosyal ve kültürel faktörlerden etkilenir.

2.6.2. Öğrenme ve Performans

Öğrenme ve performans arasındaki ayırım kritiktir ve her zaman yapılması kolay değildir. Bazı psikologlara göre öğrenme sadece performanstaki değişikliklerden dolayı sonuç çıkarmaktır. Çünkü performans ve öğrenme arasında her zaman birebir örtüşme yoktur. Gerçek öğrenmenin olduğunu anlamak zordur. Davranış değişmelerine yol açan diğer kaynaklardan biri de süredir. Davranışların süresi öğrenme yoluyla sağlandıysa görece olarak uzundur. Davranışlardaki uzun süreli değişiklik öğrenme için belirleyici bir kriterdir. Oysa bazı fizyolojik faktörler de davranışı geçici veya kısa süreli olarak değiştirebilir. Hasta yorgun uykusuz olduğunuz durumda davranışlarınızda farklılıklar görülebilir. Ancak fizyolojik etkinin ortadan kalkmasıyla birey normal davranışlarına döner (59).

2.6.3. Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler

Gerçekleşecek bir öğrenme sırasında öğrenen, öğrenme, öğrenilen, öğretene ve öğrenme ortamı gibi beş temel öge ön plana çıkmaktadır. Bu beş temel öge, öğrenme durumunu etkilemesi yönünden incelendiğinde, öğretene ve öğrenme öğelerinin öğrenmeyi doğrudan etkilemediği, fakat geriye kalan diğer öğeleri etkileyerek, öğrenme durumunu dolaylı olarak etkilediği bilinmektedir. Örneğin; öğretmen öğrenmeyi doğrudan etkilemenin aksine, öğrenen bireyin öğrenmeye daha açık ve ya öğrenebilme aşamasına ulaşmasını sağlamak, öğrenilecek bir olguyu daha basit bir şekilde öğrenilebilecek hale getirmek ve daha uyumlu öğrenme stratejisini kullanmak yoluyla öğrenmenin kolay olabilecek bir şekilde gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır (5).

- 1- *Öğrenilen ile ilgili faktörler*
 - a- Öğrenecek kişiye uyumlu bir olgu olmalı
 - b- Öğrenilen ile olgunlaşır
 - c- Genel uyarılmışlık hali
 - d- Güdü (motivasyon)
 - e- Eski yaşantılar (olumlu/Olumsuz Transfer- Aktarım)
 - f- Dikkat
- 2- *Öğrenme yöntemiyle ilgili faktörler*
 - a- Öğrenilen konunun yapısı
 - b- Öğrenmeye ayrılan zaman
 - c- Geri bildirim
 - d- Öğrencinin aktif katılımı
- 3- *Öğrenme malzemesi ile ilgili faktörler*
 - a- Algısal ayırt edebilirlik
 - b- Anlamsal çağrım
 - c- Kavramsal gruplandırma (Kavram haritaları- Ağı)

2.6.4. Öğrenme Süreci

Öğrenme bir süreç olarak ele alındığında, özellikle bazı öğrenme yaklaşımlarını ele almak gerekir. Aşağıda öğrenme konusunda en çok üzerinde durulan 4 yaklaşım karşılaştırılarak ele alınmıştır (60):

Yaklaşım	Davranışçı yaklaşım	Bilişsel yaklaşım	Hümanistik yaklaşım	Sosyal ve durumsal yaklaşım
Teorisyenler	Thorndike, Pavlov, Watson, Hull, scinner	Koffka, kohler, lewin, piaget, Ausubel, Bruner, Gagne	Maslow, Rogers	Bandura, laveandwenger, salomon
Öğrenme sürecine bakış	Davranış değiştirme	İçsel, zihinsel süreçler (İçgörü, bilgi edinme, algı)	Bireyin potansiyelini gerçekleştirme	Sosyal ortamlardaki ve toplumun her düzeyindeki etkileşim ve gözlem
Öğrenmenin konumu	Dış çevrenin kontrolü	İçsel, bilişsel yapılar	Sosyal ve bilişsel ihtiyaçlar	Çevre ve kişisel arası ilişkiler
Eğitimin amacı	Davranış değiştirme	Öğrenme beceri ve kapasitesini geliştirmek	Bireyin kendini gerçekleştirme	Bireyin toplumsal süreçlere katılımı
Eğitimcinin rolü	Olumlu davranışların ortaya çıkması için çevre etkisi	Öğrenme süreçleri	Bireyin kendisini gerçekleştirmesine yardımcı olmak	Bireyin topluma katılabilmesi için çalışmak
Öğrenmenin belirtileri	Davranışsal hedefler Beceri geliştirme	Bilişsel gelişim Nasıl öğrenileceğini öğrenme	Andragoloji (Yetişkin öğrenmesi eğitimi) Bireyin kendi öğrenmesi	Sosyalizasyon Sosyal katılım

Şekil.2: Öğrenme süreci tablosu (60)

3.GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama aracı ile bunların geçerlik ve güvenilirlik değerleri, verilerin toplanması için izlenen yol ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel tekniklerle ilgili açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, Adıyaman ilinde öğrenim gören lise öğrencilerinin serbest zaman alışkanlıkları ile öğrenmeye ilişkin tutumlarının ele alındığı betimsel bir araştırmadır. Araştırmada, aşağıda tanımlanan veri toplama aracı “Öğrencilerinin Serbest Zaman Alışkanlıkları İle Öğrenmeye İlişkin Tutum Ölçeği” kullanılarak nicel veriler toplanmıştır. Lise öğrencilerinden toplanan veriler, öğrencilerin kişisel özelliklerine ve araştırmada ele alınan diğer değişkenlere göre analiz edilerek raporlaştırılmıştır. İstatistiksel analizlerde Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programından (SPSS 21.0) yararlanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Adıyaman ilindeki çeşitli liselerde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmanın örnekleme ise bu evren içerisinde basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 478 öğrenci oluşturmaktadır.

Öğrencilerin kişisel bilgilerine ilişkin elde edilen veriler Tablo 1’de yüzde frekans olarak verilmiştir.

Tablo 1.Araştırma grubunun kişisel özellikleri

Değişkenler	Gruplar	Frekans	Yüzde
Boş zamanlarınızda kitap okur musunuz?	Evet	390	81.6
	Hayır	88	18.4
Boş zamanlarınızda gazete ya da dergi okur musunuz?	Evet	423	88.5
	Hayır	55	11.5
Hangi sıklıkla okursunuz?	Hiç	88	18.4
	Her gün	97	20.3
	Ara Sıra	252	52.7
	Nadiren	41	8.6
Boş zamanlarınızda spor yapar mısınız?	Evet	381	79.7
	Hayır	97	20.3
Hangi sıklıkla spor yaparsınız?	Hiç	149	31.2
	Haftada bir	140	29.3
	Haftada iki	74	15.5
	Haftada üç	41	8.6
	Haftada dört ve daha fazla	74	15.5
Boş zamanlarınızda sinema veya tiyatroya gider misiniz?	Evet	209	43.7
	Hayır	269	56.3
Hangi sıklıkla sinema veya tiyatroya gider misiniz?	Hiç	272	56.9
	Ayda bir	121	25.3
	Ayda iki	31	6.5
	Ayda üç	15	3.1
	Ayda dört ve daha fazla	39	8.2
Evde ailenize yardımlarda bulunur musunuz?	Evet	445	93.1
	Hayır	33	6.9
Ailenize Hangi konularda yardımcı olursunuz?	Hiçbiri	77	16.1
	Temizlik işleri	249	52.1
	Yemek yapmak	40	8.4
	Kardeşlerimle ilgilenmek	34	7.1
	Alış-veriş yapmak	31	6.5
	Tamir işleri	22	4.6
	Diğer	25	5.2
Boş zamanlarınızda kazanç sağlayıcı bir etkinlikte bulunur musunuz?	Evet	181	37.9
	Hayır	297	62.1
Günlük internete ayırdığınız süre ne kadardır?	1 saatten az	59	12.3
	1- 2 Saat	247	51.7
	3- 4 saat	95	19.9
	4 saatten fazla	77	16.1
Cinsiyetiniz	Bay	222	46.4
	Bayan	256	53.6
Öğrenci olduğunuz sınıfınız?	9.sınıf	133	27.8
	10.sınıf	74	15.5
	11.sınıf	93	19.5
	12.sınıf	178	37.2

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla kullanılan “Serbest Zaman Alışkanlıkları ve Öğrenmeye İlişkin Tutum Ölçeği”, Kara (2010) tarafından üniversite öğrencilerine yönelik hazırlanmış, ve 285 yetişkin üzerinde uygulanmıştır. Serbest Zaman Alışkanlıkları ve Öğrenmeye ilişkin tutum ölçeği 5’li likert tipi bir ölçektir. 40 maddeden oluşan bir form şeklindedir. Yönergeyi de içeren bu formda “Tamamen Katılıyorum (5), Çoğunlukla Katılıyorum (4), Kararsızım (3), Kısmen Katılmıyorum (2) ve Hiç Katılmıyorum (1)” olmak üzere derecelendirilmiş seçenekler yer almaktadır. Olumsuz maddelerin (2,8,11,13,16,20,24,28,32,35,36 ve 38. Maddeler) ters kodlandığı ölçekte yüksek puan bireylerin kendi serbest zaman alışkanlıkları ve öğrenmeye ilişkin tutumunu olumlu yönde değerlendirdikleri anlamındadır. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0,761 olarak bulunmuştur (61).

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan ölçeklerden elde edilen veriler bilgisayar ortamına kodlanıp SPSS 21.0 paket programından yararlanılarak istatistiksel analizler yapılmıştır. Verilerin analiz edilmesi aşamasında frekans analizi, Independent Sample t testi ve One-WayAnova testleri uygulanmıştır. Ayrıca One-WayAnova testinde ortaya çıkan farklılıkların kaynağını tespit etmek amacıyla Tukey HSD Post Hoc testi uygulanmıştır.

4.BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, çalışmaya katılan öğrencilerin Serbest zaman alışkanlıkları ve öğrenmeye ilişkin tutum Ölçeğinden elde ettikleri toplam puanların, serbest zamanlarda kitap okuma, serbest zamanlarda gazete ve dergi okuma, serbest zamanlarında spor yapma, serbest zamanlarında sinema veya tiyatroya gitme, evde aileye yardımda bulunma, serbest zamanlarda kazanç getirici bir etkinlikte bulunma, öğrencilerin okudukları sınıf ve cinsiyetleri çapraz analiz sonuçları verilmiştir. Ayrıca, araştırma grubunun serbest zaman ve öğrenmeye ilişkin tutum ölçeği ortalama değerleri tablolarına yer verilmiştir.

Tablo 2: Tanımlayıcı istatistikler

Madde No	Ortalama	Madde no	Ortalama
m1	3.77	m21	4.31
m2	3.77	m22	3.71
m3	4.19	m23	4.24
m4	3.72	m24	2.07
m5	4.39	m25	3.22
m6	2.68	m26	2.57
m7	4.18	m27	3.96
m8	2.33	m28	2.28
m9	3.89	m29	4.11
m10	3.03	m30	4.07
m11	2.10	m31	4.30
m12	3.66	m32	4.14
m13	2.07	m33	4.24
m14	2.33	m34	3.98
m15	4.20	m35	3.25
m16	3.29	m36	3.44
m17	4.18	m37	4.08
m18	3.26	m38	3.84
m19	4.21	m39	2.88
m20	2.47	m40	4.05
n=478			

Ankete katılan öğrencilerin Öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğine verdikleri yanıtların ortalamaları incelendiğinde en yüksek orana (4,39) ile '*Öğrenme ömür boyu devam eder.*' önermesinin sahip olduğu, en düşük orana ise (2,07) ile '*Öğrenmeye açık bir insan değilim*' önermesinin sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3: Yılda kaç adet kitap okursunuz?

Ortalama	6,58
----------	------

Ankete katılan öğrencilerden boş zamanlarında kitap okuduğunu beyan edenlerin bir yılda ortalama 6,58 adet kitap okuduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4: Boş zamanlarda kitap okuma durumlarına göre öğrenmeye ilişkin tutumların karşılaştırması

		N	Ortalama	S. S.	t	p
Öğrenmenin Doğası	Evet	390	3.7060	.61997	1.523	.128
	Hayır	85	3.5866	.79693		
Kaygılanma	Evet	390	3.2266	.49027	-1.327	.185
	Hayır	85	3.3097	.65331		
Açıklık	Evet	390	3.3716	.45920	.046	.738
	Hayır	85	3.3519	.62179		
Beklenti	Evet	390	3.9553	.51094	.000	.039
	Hayır	85	3.8144	.78087		

Ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarda kitap okuyup okumamalarıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Öğrenmenin Doğası boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,128 > 0,05$)

Ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarda kitap okuyup okumamalarıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Kaygılanma boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,185 > 0,05$)

Ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarda kitap okuyup okumamalarıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Açıklık boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,738 > 0,05$)

Ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarda kitap okuyup okumamalarıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Beklenti boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. ($p=0,039 < 0,05$)

Tablo 5: Boş zamanlarda gazete ya da dergi okuma durumlarına göre öğrenmeye ilişkin tutumların karşılaştırması

		N	Ortalama	S.S.	t	p
Öğrenmenin Doğası	Evet	421	3.6910	.63285	.697	.486
	Hayır	52	3.6236	.83108		
Kaygılanma	Evet	421	3.2339	.50431	-.785	.433
	Hayır	52	3.2944	.66167		
Açıklık	Evet	421	3.3842	.46907	2.152	.032
	Hayır	52	3.2290	.64017		
Beklenti	Evet	421	3.9520	.53730	2.522	.012
	Hayır	52	3.7415	.77535		

Ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarda gazete ve dergi okuyup okumamalarıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Öğrenmenin Doğası boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,486 > 0,05$)

Ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarda gazete ve dergi okuyup okumamalarıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Kaygılanma boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,527 > 0,05$)

Ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarda gazete ve dergi okuyup okumamalarıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Açıklık boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. ($p=0,032 < 0,05$)

Ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarda gazete ve dergi okuyup okumamalarıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Beklenti boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,062 > 0,05$)

Tablo 6: Boş zamanlarda spor yapma durumlarına göre öğrenmeye ilişkin tutumların karşılaştırması

		N	Ortalama	S.S.	t	p
Öğrenmenin Doğası	Evet	380	3.6832	.64021	.096	.923
	Hayır	93	3.6759	.71866		
Kaygılanma	Evet	380	3.2450	.53147	.006	.995
	Hayır	93	3.2446	.48763		
Açıklık	Evet	380	3.3699	.49048	.178	.859
	Hayır	93	3.3597	.49683		
Beklenti	Evet	380	3.9357	.54471	.383	.702
	Hayır	93	3.9104	.66490		

Ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarda spor yapıp yapmamalarıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Öğrenmenin Doğası boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,928 > 0,05$)

Ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarda spor yapıp yapmamalarıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Kaygılanma boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,995 > 0,05$)

Ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarda spor yapıp yapmamalarıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Açıklık boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,860 > 0,05$)

Ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarda spor yapıp yapmamalarıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Beklenti boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,735 > 0,05$)

Tablo 7: Boş zamanlarda sinema veya tiyatroya gitme durumlarına göre öğrenmeye ilişkin tutumların karşılaştırması

		N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Öğrenmenin Doğası	Evet	208	3.7658	.65292	2.532	.012
	Hayır	263	3.6123	.65314		
Kaygılanma	Evet	208	3.2446	.53041	.220	.716
	Hayır	263	3.2339	.51912		
Açıklık	Evet	208	3.3772	.44124	.364	.125
	Hayır	263	3.3605	.53094		
Beklenti	Evet	208	3.8835	.54001	-1.536	.121
	Hayır	263	3.9649	.59467		

Ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarda sinema veya tiyatroya gidip gitmemeleriyle öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Öğrenmenin Doğası boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. ($p=0,012<0,05$)

Ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarda sinema veya tiyatroya gidip gitmemeleriyle öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Kaygılanma boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,826>0,05$)

Ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarda sinema veya tiyatroya gidip gitmemeleriyle öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Açıklık boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,710>0,05$)

Ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarda sinema veya tiyatroya gidip gitmemeleriyle öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Beklenti boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,121>0,05$)

Tablo 8: Evde aileye yardımlarda bulunma durumlarına göre öğrenmeye ilişkin tutumların karşılaştırması

		N	Ortalama	S.S.	t	p
Öğrenmenin Doğası	Evet	441	3.6933	.64531	.674	.501
	Hayır	28	3.6071	.81244		
Kaygılanma	Evet	441	3.2158	.50478	-4.451	.000
	Hayır	28	3.6648	.69348		
Açıklık	Evet	441	3.3605	.47710	-1.622	.105
	Hayır	28	3.5162	.69677		
Beklenti	Evet	441	3.9363	.55591	1.141	.255
	Hayır	28	3.8095	.76555		

Ankete katılan öğrencilerin evde ailesine yardımda bulunup bulunmamasıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Öğrenmenin Doğası boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,586>0,05$)

Ankete katılan öğrencilerin evde ailesine yardımda bulunup bulunmamasıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Kaygılanma alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. ($p=0,002<0,05$)

Ankete katılan öğrencilerin evde ailesine yardımda bulunup bulunmamasıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Açıklık boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,254>0,05$)

Ankete katılan öğrencilerin evde ailesine yardımda bulunup bulunmamasıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Beklenti boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,396>0,05$)

Tablo 9: Boş zamanlarında kazanç sağlayıcı bir etkinlikte bulunma durumlarına göre öğrenmeye ilişkin tutumların karşılaştırması

		N	Ortalama	S.S.	t	p
Öğrenmenin_Doğası	Evet	173	3.6672	.64848	-.395	.693
	Hayır	294	3.6921	.66261		
Kaygılanma	Evet	173	3.2272	.54179	-.506	.613
	Hayır	294	3.2526	.51407		
Açıklık	Evet	173	3.3820	.48333	.361	.718
	Hayır	294	3.3649	.50227		
Beklenti	Evet	173	3.9782	.53752	1.420	.156
	Hayır	294	3.9017	.57542		

Ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarında kazanç getirici etkinlikte bulunup bulunmamasıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Öğrenmenin Doğası boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,691>0,05$)

Ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarında kazanç getirici etkinlikte bulunup bulunmamasıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Kaygılanma boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,618>0,05$)

Ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarında kazanç getirici etkinlikte bulunup bulunmamasıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Açıklık boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,715>0,05$)

Ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarında kazanç getirici etkinlikte bulunup bulunmamasıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Beklenti boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,742>0,05$)

Tablo 10: Günlük internete ayrılan süre bakımından öğrenmeye ilişkin tutumların karşılaştırması

		KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Öğrenmenin Doğası	Gruplar Arası	.317	3	.106	.244	.865	
	Gruplar İçi	204.810	474	.432			
	Toplam	205.127	477				
Kaygılanma	Gruplar Arası	.649	3	.216	.786	.502	
	Gruplar İçi	130.361	474	.275			
	Toplam	131.009	477				
Açıklık	Gruplar Arası	1.143	3	.381	1.593	.190	
	Gruplar İçi	113.416	474	.239			
	Toplam	114.559	477				
Beklenti	Gruplar Arası	3.922	3	1.307	4.100	.007	2>4
	Gruplar İçi	151.151	474	.319			3>4
	Toplam	155.073	477				

Gruplar; 1.grup: 1 saatten az, 2.grup: 1- 2 Saat, 3.grup: 3- 4 saat, 4.grup: 4 saatten fazla

Ankete katılan öğrencilerin günlük internete ayırdıkları süreyle öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Öğrenmenin Doğası boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,865>0,05$)

Ankete katılan öğrencilerin günlük internete ayırdıkları süreyle öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Kaygılanma boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,502>0,05$)

Ankete katılan öğrencilerin günlük internete ayırdıkları süreyle öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Açıklık boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,190>0,05$)

Ankete katılan öğrencilerin günlük internete ayırdıkları süreyle öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Beklenti boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. ($p=0,007<0,05$)

Tablo 11: Öğrenim gördükleri sınıf durumuna göre öğrenmeye ilişkin tutum arasındaki ilişki

		KT	sd	KO	F	p.	Anlamlı Fark
Öğrenmenin Doğası	Gruplar Arası	5.614	3	1.871			
	Gruplar İçi	199.512	474	.421	4.446	.004	
	Toplam	205.127	477				
Kaygılanma	Gruplar Arası	.854	3	.285			
	Gruplar İçi	130.155	474	.275	1.037	.376	
	Toplam	131.009	477				
Açıklık	Gruplar Arası	.699	3	.233			
	Gruplar İçi	113.860	474	.240	.970	.407	
	Toplam	114.559	477				
Beklenti	Gruplar Arası	1.286	3	.429			
	Gruplar İçi	153.787	474	.324	1.321	.267	
	Toplam	155.073	477				

Gruplar; 1.grup:9.sınıf, 2.grup:10.sınıf, 3.grup:11.sınıf, 4.grup:12.sınıf

Ankete katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Öğrenmenin Doğası arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. ($p=0,004<0,05$) Farklılığın kaynağını tespit etmek için Tukey HSD testi uygulanmış ve 3. Sınıfta öğrenim gören öğrencilerin Öğrenmenin doğası alt boyutuna yönelik algılarının 1., 2. ve 4. Sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin Öğrenmenin doğası alt boyutuna yönelik algılarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ankete katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Kaygılanma arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,376>0,05$)

Ankete katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Açıklık arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,407>0,05$)

Ankete katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Beklenti arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. ($p=0,267>0,05$)

TARTIŞMA VE SONUÇ

Yapılan çalışmada“Boş Zamanlarda Kitap Okuma” ifadesine göre ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarında kitap okuyup okumamalarıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Beklenti boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu noktadan hareketle farklılığın boş zamanlarında kitap okuma alışkanlığı olan öğrencilerin ortalamalarının olmayan öğrencilerin ortalamasından yüksek olmasından kaynaklandığını ifade edebilir. Bir başka çalışmada ise, kız öğrencilerin kitap okuma alışkanlığının erkek öğrencilere göre daha fazla olduğu görülmüştür (62).

Yapılan çalışmada“Boş Zamanlarda Gazete ya da Dergi Okuma Sorusuna” göre ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarda gazete ve dergi okuyup okumamalarıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Açıklık boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Elde edilen veriler ışığında farklılığın boş zamanlarında gazete veya dergi okuma alışkanlıkları olan öğrencilerin ortalamalarının olmayanlardan yüksek olmasından kaynaklandığı söylenebilir (63). Tümyaş gruplarında ise kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre fazla olması hatta hiç kitap okumayan erkek öğrenciler olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmada “Boş Zamanlarda Spor Yapma Sorusuna” göre ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarında spor yapıp yapmamalarıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutları arasında herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Başka bir ifadeyle anketin uygulandığı örneklem grubu özelinde boş zamanlarında katılımcıların spor yapma alışkanlıklarıyla öğrenme eylemi arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Erkek öğrencilerin ise zamanlarını daha çok spor yaparak geçirmiş oldukları ayrıca açık oturum ya da spor programlarını izleyerek vakit geçirdikleri belirtilmiştir (64).

Yapılan çalışmada “Boş Zamanlarda Sinemaya veya Tiyatroya Gitme Sorusuna” göre ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarında sinema veya tiyatroya gidip gitmemeleriyle öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından olan Öğrenmenin Doğası alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Elde edilen verilere göre farklılığın boş zamanlarında sinema veya tiyatroya giden öğrencilerin ortalamalarının gitmeyen öğrencilerin ortalamalarından yüksek olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Ülkemizde ise gençliğin genelde boş zamanlarını

değerlendirme konusunda yapılan birçok araştırmada da çoğunluğun pasif şekilde faaliyetlerde değerlendirdikleri görülmüştür (65).

Yapılan çalışmada “Evde Aileye Yardımda Bulunma” sorusuna göre ankete katılan öğrencilerin evde ailesine yardımda bulunup bulunmamasıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Kaygılanma alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Farklılığın neden kaynaklandığı araştırıldığında evde ailesine yardım etmeyen öğrencilerin ortalamalarının yardım edenlerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gümüş, yaptığı araştırmada üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı seviyelerinin farklı alternatiflere bağlı olarak ele almış ve ebeveynlerin mevcut eğitim düzeyleriyle çocukların sosyal kaygı düzeyleri arasında oldukça derin bir farkı olduğunu belirtmiş, üniversite mezunu olan ailelerin çocuklarındaki sosyal kaygı seviyesinin çok az olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır (66).

Yapılan çalışmada “Boş zamanlarda Kazanç Sağlayıcı Bir Etkinlikte Bulunma” sorusuna göre ankete katılan öğrencilerin boş zamanlarında kazanç sağlayıcı bir etkinlikte bulunup bulunmamasıyla öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutları arasında herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Başka bir ifadeyle anketin uygulandığı örneklem grubu özelinde boş zamanlarında katılımcıların kazanç sağlayıcı bir etkinlikte uğraşmalarıyla öğrenme eylemi arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Kalkan ergenlerin yaşamı çerçevesinde kendilerinde bulunan bilişsel yapılar ile sosyal kaygıların birbiriyle olan ilişkiyi bilişsel davranışçı yaklaşıma yönelik analiz ettiği araştırmasında, ergenlerin sosyal kaygı, sosyal kaçınma ve toplam sosyal kaygı puanlarının toplamında çıkarılan ortalama ile babanın eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirtmiş, buna göre; bir babanın eğitim düzeyi ne kadar yüksek ise ergenlerin sosyal yaşantıya dair kaygıları o kadar düşük olacağını ileri sürmüştür (67).

Yapılan bu çalışmada ankete katılan öğrencilerin internete günlük ayırdıkları süreyle öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Beklenti boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD testi uygulanmış ve günlük internete 1-2 saat süre ayıranların beklenti düzeyinin günlük internete 4 saatten fazla süre ayıranlardan daha yüksek olduğu, günlük internete 3-4 saat süre ayıranların beklenti düzeyinin günlük internete 4 saatten fazla süre ayıranlardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Günümüzde internet de dahil olmak üzere birçok iletişim kanalının yoğunluğundan dolayı bireylerde okuma

kavramının ya da alışkanlığının yok olmasına pek şaşırılmamalıdır. Toplum bireylerinin, hızlı akıp geçen zamanda bir takım bilgilere ulaşmak için bu teknolojik yapılardan yararlanarak bilgiyi daha kolay bir şekilde erişmektedir. Bu nedenle birey kitap okuma alışkanlığını kaybeder.

Yapılan çalışmada ankete katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ile öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Öğrenmenin Doğası arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Farklılığın kaynağını tespit etmek için Tukey HSD testi uygulanmış ve 3. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin Öğrenmenin doğası alt boyutuna yönelik algılarının 1. 2. ve 4. sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin Öğrenmenin doğası alt boyutuna yönelik algılarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmada öğrencilerin cinsiyeti ile öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Kaygılanma arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Farklılığın erkek öğrencilerin kaygılanma düzeyi ortalamalarının kadın öğrencilerin ortalamalarından yüksek olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Ankete katılan öğrencilerin cinsiyeti ile öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Açıklık arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Farklılığın erkek öğrencilerin açıklık alt boyutuna yönelik görüşlerinin ortalamalarının kadın öğrencilerin görüşlerinin ortalamalarından daha yüksek olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Ankete katılan öğrencilerin cinsiyeti ile öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından Beklenti arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Yine farklılığın kadın öğrencilerin beklenti düzeyi ortalamalarının erkek öğrencilerin beklenti düzeyi ortalamalarından daha yüksek olmasından kaynaklandığını ifade edebiliriz. Karakaş, sosyal- kaygı yaşamının en çok görüldüğü alanların Sosyo-ekonomik açıdan gelir düzeylerinin düşük olduğu toplum ve ya gruplar içerisinde oluştuğunu belirtmiştir (68)

Bu çalışma ile benzer görüş ve sonuç verileri içeren alan yazın araştırmaları aşağıda bildirilmiştir:

Karaküçük (1992) “Sporun Rekreatif Fonksiyonları” konulu çalışmada; Sporun rekreasyonda önemli bir yere sahip olduğu spor ve rekreasyonun karşılıklı etkileşim içinde bulunduğunu ve sporun rekreatif gereksinimleri karşılamada önemli bir avantaj

elde ettiği, rekreasyonun sporun toplum genelinde yaygınlaşması, tanınması ve başarı sağlanmasında önemli roller üstlendiği vurgulamıştır(69).

Ekici ve Yenel'in (2002) "Yükseköğretim Gençliğinin Serbest Zamanlarını Değerlendirme ve Turizme Katılımları" konulu araştırmalarında öğrencilerin serbest zamanı değerlendirebilme huylarını ve turizme olan katkıları incelenerek bu öğrencilerin serbest zamanlarını gerektiği kadar değerlendirmedikleri ve turizm etkinliklerine katılımlarının çok az olduğu belirtilmiştir(70).

Kılbaş'ın (2001) "Gençlik ve Boş Zamanlan Değerlendirme" adlı çalışmasında gençlik merkezlerine giden üyelere yapılan ankette söz konusu merkezlere devam eden insanların çoğunluğunu 12-17 yaş grubunda, yüksek gelir düzeyinden ailelere mensup oldukları, izcilik ve halk oyunları gibi etkinliklere yoğunlaştıkları bildirilmiştir(71).

Yetiş'in (2008) "Orta Öğretim Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimlerinin Farklı Değerışkenlere Göre Belirlenmesi" başlıklı yüksek lisans çalışmasında lise öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmede hakim olan eğilimler araştırılarak lise son sınıf öğrencilerinin yeter derecede boş zamanları olmadığı ve mevcut boş zamanı ise yeteri kadar değerlendirmedikleri belirlenmiştir (72).

Kurumlu (2014) "Ankara ili 11. Sınıf Lise Öğrencilerinin Serbest Zaman ve Sportif Açıdan Serbest Zaman Faaliyetlerine Katılımlarının Değerlendirilmesi" adlı çalışmasında; evde yapılan serbest zaman faaliyeti olarak en çok televizyon izleme ve bilgisayar oyunu oynama olarak bulmuştur(73).

Sonuç olarak; ilgili literatürde de ülkemizde birçok yaş gurubundan öğrencilerin, serbest zamanlarını aynı şekilde değerlendirmedikleri anlaşılmıştır. Araştırma sonunda genel olarak öğrencilerin serbest zamanlarını nitelikli ve uygun bir şekilde değerlendiremedikleri, boş zaman değerlendirme aktivitelerini yerine getirebilme şekillerinde pasif olduğu, genellikle zamanı evlerinde geçirerek, televizyon izleyerek geçirdikleri ve geçinmiş oldukları gelirlerin çok yüksek olmaması onları boş zamanlarında başka faaliyetlere katılmalarını engellemiştir. Bu bağlamda boş zaman faaliyeti olarak öğrencilerde spor yapmalarına yönelik bir alışkanlık geliştirme ve spor yapma bilincini arttırmak için öğretmenler ve aileler boş zamanlarında spor alanında bir takım projeler oluşturabilir. Böyle çalışmalar lise son sınıfta bulunan öğrencilerin enerjisini olumlu yönde kullanmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

1. Karaküçük S. Rekreasyon, Ankara: Gazi Kitabevi 6. Baskı. 2008; s. 43
2. Passmore, A. ve French, D. Development and Administration of a Measure to Assess Adolescent's Participation, Spring, 2001; 36(141), s. 67
3. Kılbaş, Ş. Gençlik ve Boş Zaman Değerlendirme, Bilgi Yayınevi, Adana, 1994.
4. Kraus. R.G. Recreation and Leisure in Modern society. New York: Appleton Century-Crofts, 1971; s. 3
5. Bacanlı, H. Gelisim ve Öğrenme. Ankara: Nobel Basımevi, 2005; s. 258
6. Senemoğlu, N. Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya, Gazi Kitapevi, Ankara, 2005; s.595
7. Dönmezer, İ. Eğitim Psikolojisi, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 1997
8. Açıkgöz, K. Ü. Etkili Öğrenme ve Öğretme, Kanyılmaz Matbaası, İzmir, 2000; s.407
9. Hazar, A. Rekreasyon ve Animasyon. Ankara: Genişletilmiş 4. Baskı, Detay Yayıncılık, 2014; s.7
10. Hazar, A. Turizm İşletmelerinde Animasyon, Ankara: Detay Yayıncılık, 1999; s.15
11. Eroğlu, F. Bayak, S. Örgüt Faaliyetleri Açısından Zaman Yönetimi, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 1994; s. 255-270
12. Meyer H. D. Brightbill C. K, Sessoms H. D.;Community Recreation, A Guide to its Organization, Virginia: USA, 1999; s. 29
13. Canan, İ. İslam'da Zaman Tanzimi, Cihan yayınları, İstanbul. 1997
14. Sabuncuoğlu, Z. ve Tüz, M. Örgütsel Psikoloji, Alfa Yayınları, Bursa, 1998; s: 225.
15. Tezcan, M. Sosyolojik Açısından Boş Zamanların değerlendirilmesi. Ankara: AÜEBF Yayın no:116,1982; s.10
16. Yetim, A. Sosyoloji ve Spor. Ankara: Berikan Yayınevi 6. Baskı, 2014; s. 237
17. Aslantürk, Z. Amman T. Sosyoloji, İstanbul, 1999; s. 302
18. Bilhan, S. Eğitim Sosyolojisi, Ankara: 1996, s. 217
19. Rapaport, R. Rapaport, R.N. Four Themes in the Sociology of Leisure, The British Journal of Sociology. Vol.25, 1974; s216.
20. Foulquie, P. Boş Zaman, Pedagoji Sözlüğü,(Çev. L. Karakaya), Sosyal Yayınlar, İstanbul,1994); s.57.

21. Güler, Ş. Turizm Sosyolojisi, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Yayını, 1978; s17-20.
22. Dumazedier, J. Leisure, International Encyclopedia of Social Science, V:9, New York, 1968; s.9.
23. Özgüç, N. Turizm Coğrafyası, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1984
24. Kleiber D. Larson R. Csikszentmihalyi M. The Experience of Leisure in Adolescence. Journal of Leisure Research, 1986; s.169-176.
25. Mansuroğlu S. Akdeniz Üniversitesi Öğrencilerinin serbest zaman özellikleri ve dış mekan rekreasyon eğilimlerinin belirlenmesi, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi. 2002; s. 53-62.
26. Ardahan, F., Turgut T., Kaplan, Kalkan, A., Her Yönüyle Rekreasyon. Ardahan F (Editör).Ankara, Detay Yayıncılık. 2016; s. 7
27. Bakır, M. Rekreasyon ve Turizm İlişkilerinin Politikalari, Doktora Tezi, HSEK Yayını, İstanbul, 1993; s.25
28. Kathleen, T. Word Leisure Recreation, Vol,31, New York, USA. 1996
29. Ergen, E. Spor Bilimleri ve Hekimliği Yazıları, Ankara: Nobel Basımevi, 2004; s. 28
30. Mull R.F, Bayless K.G, Jamieson L. M. Recreational Sport Management. Illinois Champaign. Human Kinetics, 2005; s. 4
31. Özbaydar, S. İnsan Davranışının Sınırları ve Spor Psikolojisi. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi. 1983; s. 198
32. Lanquar, R. Turizm-Seyahat Sosyolojisi, Kayır G.Ö. İletişim Yayınları, Cep Üniversitesi, İstanbul, 1991; s.14
33. YETİŞ Ü. Ortaöğretim öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirme eğilimleri (Ankara örneği). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2008; s. 181
34. www.bogazkale.gov.tr/insan_haklari_ekitap/ekitap_005.html
35. Mangır, M. Aktaş Y. Gecekondu Gençliğinde Boş Zaman Etkinlikleri. Ankara: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, 1992; s. 1
36. Shaw, S. M. Leisure recreation or free time usage. Journal of Leisure Research. 1986; s. 177-189
37. Sarıkaya, İ. Serbest Zaman Etkinlikleri Dersinin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi. 2013, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 135 sayfa, Erzurum, (Yrd. Doç. Dr. Semra Şen).

38. Köknel, Ö. Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları. Ankara: Cem Yayınevi, 1981; s. 15
39. Atmaca, H. Boş zaman-kütüphane bağlamında psikolojik ve sosyolojik açılardan birey, Türk Kütüphaneciliği, 1997; s.326-336
40. Özbalkan, N. İngilizce-Türkçe Genel Sözlük. İstanbul: Alfa Yayınları, 1996; s. 2516
41. Yağmur, R. Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğrencileri İle Farklı Bölümlerdeki Öğrencilerin Serbest Zaman Aktivitelerinin Karşılaştırılması, Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Afyon: 2006; s.5
42. Ramazanoğlu, F. Altungül, O. Özer, A. Sportif Açıdan Rekreasyon Etkinliklerinin Değerlendirilmesi. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, 2004; S. 176- 179
43. Arslan, S. Yükseköğrenim Kredi Ve Yurtlar Kurumu'na Bağlı Yurtlarda Kalan Bayan Öğrencilerin Rekreasyon(Boş Zaman Değerlendirme) Sorunları Üzerine Bir Araştırma(Ankara İli Örneği) 1996, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 155 Sayfa, Ankara, (Danışman Yrd. Doç. Dr. Erdoğan Yılmaz).
44. Dülgerbaki, T. Eski Türklerde Uygulanan Serbest Zaman Etkinlikleri ve Spor, Kocaeli: Kocaeli Gazetesi Matbaası, 2005; s. 22
45. Müftüler, M. Muğla Üniversitesinde Okuyan Öğrencilerin Çoklu Zeka Alanlarına Göre Rekreasyon Tercihlerinin Belirlenmesi. 2008, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 107 Sayfa, Muğla (Danışman Yrd. Doç. Dr. Ali Tekin). (Sayfa 18 Den Alıntıdır.)
46. Özcan. M. Belgrad Ormanı Bentler Serisindeki Rekreasyon Alanlarının Orman Amenejmanı Açısından Değerlendirilmesi. 2009, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 224 Sayfa, İstanbul, (Yrd. Doç. Dr. Sinan Destan)(Sayfa 5'ten Alınmıştır.)
47. Cordes K, A. İbrahim H.M. Applications in Recreation and leisure for Today and Future (3rd Edition). New York: Von Hoffmann Press, 2003; s.19-20
48. Mclean D., D. Hurd A., R., Rogers N. B. Kraus' Recreation And Leisure İn Modern Society. Sudbury: Jones And Barlett Publishers, 2008; s. 52
49. Brier, B. Hobbs, A. H. Daily Life of the Ancient Egyptians. Westport: Greenwood Press, 1999, s. 90

50. Swaddling J. The Ancient Olympic Games. Texas: University F Texas Press, 2008: s. 7-8
51. Meijer, F. The Gladiators: History's most deadly sport, Gladyatörler: Tarihin En Ölümcül Sporu, Günenç D, Homer Kitabevi, İstanbul: 2008; s.160-30-13
52. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990–1994). DPT Yayınları; Yayınno 2174, Ankara: 1989; s.297
53. Çakırcıoğlu H. Rekreasyon; Beden Eğitimi Dersi ve Diğer Dersler Açısından Okullarda Ders Dışı Faaliyetlerin Durumu, Eğitsel Kollar ve Fonksiyonları, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman Yrd. Doç. Dr. Ayşe Atalay), 1998;
54. Courtad, C.A. Bakken JP. The History of learning disabilities. In: Ratotori AF, Obiakor E, Bakken JP, (Eds.). The history of special education. (vol. 21. Bingley: Emerald Group Publishing Limited; 2011; s. 61-87
55. Hagw R. A, Silver A.A. Disorders of learning in childhood. New York: Wiley, 1990; s.26
56. www.adcet.edu.au. Erişim Tarihi: 15.11.2016
57. Güneylı, A. Etkin Öğrenme Yaklaşımının Anadili Eğitiminde Okuma ve Yazma Becerilerini Geliştirmeye Etkisi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara:2007; s.27
58. Terry, W.S. Learning and Memory basic Principles, processes and procedures. New York: Pearson Edc. Publish, 2003: s. 29-30
59. Feldman R. S. Essential f Understanding Psychology. London: McGraw-Hill,1997;s. 171-173
60. Merriam,S., Caffarella R, Baumgardner L. Learning in adulthood. A Comprehensive guide. San Fransisco: Jossey-bass. 1998: s.528
61. Kara, A. Öğrenmeye İlişkin Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Düzce, C.9,2010; s.32
62. Gömleksiz, M.N. Geleceğin Öğretmenlerinin Kitap Okumaya İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği),Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi, 1 (1), 2004; 1–21.
63. Whitehead, F., Capey, A.C., Maddren, W. Children and Their Books. Basing stoke: Mcmillan Education. 1977

64. Yazıcı, M. Üniversite Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Anlayış Ve Alışkanlıkları (Atatürk Üniversitesi Örneği). Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi. 5(2), 2003; 1-31.
65. Abadan, Nermin, Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyetleri. Ankara: Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1961
66. Gümüş, A. Üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara, 1997; s.13-20
67. Kalkan, N. Ergenlerde bilişsel yapılar ve sosyal kaygı arasındaki ilişkinin bilişsel davranışçı yaklaşım açısından yorumlanması, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2008
68. Karakaş, Y. Lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeyleri ile sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişki, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla, 2008
69. Karaküçük, S. Boş Zamanları Değerlendirme, Seren Matbaacılık, 4. Baskı Ankara, 1992.
70. Ekici, S., Yenel, F.İ. Yükseköğretim Gençliğinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları ve Turizme Katılımları Üzerine Bir Araştırma, Türkiye Sosyal Araştırma Dergisi, Cilt: 6, Sayı 1, Ankara, 2002.
71. Kılbaş, Ş. Gençlik ve Boş Zaman Değerlendirme, Anaca Yayınları Adana, 2001.
72. Yetiş, Ü. Orta Öğretim Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimlerinin Farklı Değişkenlere Göre Belirlenmesi Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt2, Sayı3, 2008.
73. Kurumlu Y. Ankara ili 11. Sınıf Lise Öğrencilerinin Serbest Zaman ve Sportif Açından Serbest Zaman Faaliyetlerine Katılımlarının Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi / Sağlık Bilimleri Enstitüsü YTL, Ankara, 2014.

Ekler

ÖĞRENMEYE İLİŞKİN TUTUM ÖLÇEĞİ

Açıklama: Aşağıda öğrenmeye ilişkin çeşitli ifadeler verilmiştir. Söz konusu ifadeye hangi oranda katılıyorsanız, lütfen karşısındaki ilgili sütunu "X" ile işaretleyiniz. Bu araştırma tamamen bilimsel amaç taşımaktadır, vereceğiniz samimi ve eksiksiz cevaplardan dolayı teşekkür ederim.

5.Tamamen Katılıyorum 4.Çoğunlukla Katılıyorum 3.Kararsızım 2.Kısmen Katılmıyorum 1.Hiç Katılmıyorum

	1	2	3	4	5
1-Zeki olanlar daha rahat öğrenirler					
2- Öğrendiklerimi çabuk unutmam beni tedirgin ediyor					
3- Yeni konular öğrendikçe düşüncelerim farklılaşmaktadır					
4- Çalışmayı sevmediğimden öğrenmek istemiyorum					
5- Öğrenme ömür boyu devam eder					
6- Öğrenmek zor iştir, yeni şeyler öğrenirken zorlanıyorum					
7- Öğrendiklerim hayata bakış açımı değiştiriyor					
8- Zorunlu değilse, öğrenmek istemem					
9- Öğrenmede zeka önemlidir					
10- Öğrenirken çok zaman kaybetmem beni olumsuz etkilemektedir					
11- Şimdiye kadar çok şey öğrendim ama faydasını hiç görmedim					
12- Zor olan konuları öğrenmek bana zevk veriyor					
13- Ne öğrenirsem 30 yaşına kadar öğrenirim					
14- Yeni konular anlatılırken rahatsızlık duyuyorum					
15- Hayatta karşılaşılan problemlerle ilgili etkili ve doğru karar verebilmek için sürekli öğrenmek gerekir					
16- Yeni bir konuyu öğrenirken zorlanmıyorum					
17- Öğrenme ölüme kadar devam eden bir süreçtir					
18- Yeni konular öğrenirken konsantrasyon sorunu yaşıyorum					
19- Yeni şeyler öğrenerek insanlarla iletişimi geliştirmek istiyorum					
20- Sürekli yeni şeyler öğrenmekten yoruldum					
21- Her insanın öğrenme kapasitesi farklıdır					
22- Dikkatimi yoğunlaştırıramam beni rahatsız ediyor					
23- Yeni şeyler öğrenmek yaptığım işlerde başarılı olmamı sağlıyor					
24- Öğrenmeye açık bir insan değilim					
25- Zeki olanlar daha iyi öğrenirler					
26- Yeni konular anlatıldığında canım sıkılır					
27- Öğrendikçe yanlış kararlarımın sayısı azalmaktadır					
28- Şu an sahip olduğum bilgiler benim için yeterlidir					
29- Öğrenmek hep ilgimi çekmiştir					
30- Yeni şeyler öğrenmek işimle ilgili motivasyonumu artırıyor					
31- Daha öğreneceğim çok şey var					
32- Yeni bir konuyu öğrenmeye çalışmak keyiflidir					
33- Öğrendikçe hedeflerim büyüyor					
34- Deneyimlerimden ders almayı bilirim					
35- Yeni konulara başlarken tedirgin olurum					
36- Her türlü konuyu rahatça öğrenebilirim					
37- Yeni konular öğrenmek hoşuma gidiyor					
38- Öğrenmeye karşı tedirgin değilim					
39- Yeni konular öğrenirken başım ağrır					
40- Yeni şeyler öğrenmeye sürekli hazırım					

SERBEST ZAMAN ALIŞKANLIKLARI

1- Boş zamanlarınızda kitap okur musunuz?

Evet Hayır

Yılda kaç tane kitap okursunuz?:.....

2- Boş zamanlarınızda gazete ya da dergi okur musunuz?

Evet Hayır

Her gün () Ara sıra () Nadiren ()

3- Boş zamanlarınızda spor yapar mısınız ?

Evet Hayır

Haftada bir () Haftada iki () Haftada üç () Haftada dört ve daha fazla ()

4- Boş zamanlarınızda sinema veya tiyatroya gider misiniz?

Evet Hayır

Ayda bir () Ayda iki () Ayda üç () Ayda dört ve daha fazla ()

5- Evde ailenize yardımlarda bulunur musunuz?

Evet Hayır

Temizlik işleri () Yemek yapmak () Kardeşlerimle ilgilenmek () Alış-veriş yapmak ()
Tamir işleri () Diğer Açıklayınız.....

6- Boş zamanlarınızda kazanç sağlayıcı bir etkinlikte bulunur musunuz ?

Evet (Açıklayınız:))

Hayır

7- Günlük internete ayırdığınız süre ne kadardır ?

1 saatten az 1- 2 Saat 3- 4 saat 4 saatten fazla

8- Öğrenci olduğunuz sınıfınız?

9.sınıf 10.sınıf 11.sınıf 12.sınıf